

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Վ ՈՒ Թ Յ ՈՒ Ն*

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ 2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ԵՌԱՄՍՅԱԿԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԿԱՏԱՐՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ՀՀ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԻՐԱՎԻՃԱԿԸ

2013 թվականի առաջին եռամսյակի փաստացի տվյալների ամփոփումը ցույց տվեց, որ տնտեսության զարգացման միտումները շարունակվում են՝ հանգեցնելով մակրոտնտեսական իրավիճակի զգալի բարելավման և նախանշելով առավել լավատեսական սպասումներ: Տնտեսական դրական զարգացումների ամրապնդման հիմք են շարունակում հանդիսանալ տնտեսության ներքին կարողությունների օգտագործման արդյունավետության բարձրացումը, ինչը արտահայտվում է ինչպես արդյունաբերության ոլորտում արտադրողականության աճի բարձր տեմպերով, այնպես էլ ծառայությունների և արդյունաբերության ոլորտներում լավատեսական գործարար միջավայրի պահպանմամբ, ինչին դրական նպաստում է ունենում նաև կառավարության կողմից որդեգրված արդյունաբերական արտահանման խթանմանն ուղղված ակտիվ տնտեսական քաղաքականության իրականացումը:

Տարվա առաջին եռամսյակի ընթացքում արդյունաբերության աճի բարձր տեմպերը պահպանվել են հիմնականում ի հաշիվ մշակող արդյունաբերության արտադրանքի ծավալների էական ավելացման, տեղի է ունեցել նաև արտաքին առևտրաշրջանառության աճ, հատկապես գրանցելով բարձր արտահանման աճ: 2013 թվականի մարտին 12-ամսյա գնաճը գտնվել է նպատակային թիրախի տատանումների թույլատրելի միջակայքի ստորին հատվածում՝ կազմելով 3.4%: Արձանագրվել է պետական բյուջեի եկամուտների անվանական շուրջ 23.6% աճ, իսկ ծախսերի գծով՝ 9.3% աճ: Այսպիսով, չնայած հարկաբյուջետային քաղաքականությունն առաջին եռամսյակի արդյունքներով ամբողջական պահանջարկի վրա թողել է զսպող ազդեցություն, այնուամենայնիվ մակրոտնտեսական իրավիճակը բավականին նպաստող է եղել պետական բյուջեի կատարման համար:

Համախառն պահանջարկ¹: 2013 թվականի հունվար-մարտին վերջնական սպառումն իրական արտահայտությամբ աճել է 7.3%-ով: Վերջնական սպառման կառուցվածքում պետական և մասնավոր սպառման տեսակարար կշիռները 2013 թվականի հունվար-մարտին կազմել են համապատասխանաբար 16.7% և 83.3%, ընդ որում իրական արտահայտությամբ պետական սպառումը նախորդ տարվա համեմատ աճել է 2.2%-ով, իսկ մասնավորը՝ 8.0% -ով:

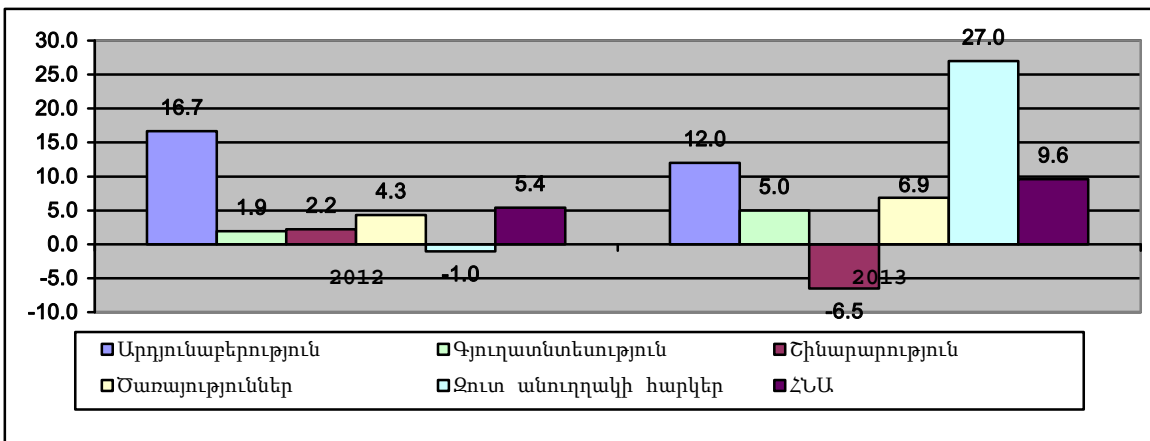
¹ Այս հատվածում բերված ցուցանիշները ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են:

Կապիտալ ներդրումները իրական արտահայտությամբ կրճատվել են 2.8%-ով՝ հիմնականում պետական ներդրումների կրճատման հաշվին: Մասնավոր ներդրումները նույնպես կրճատվել են, որը համապատասխանում է շինարարության ոլորտի զարգացումներին:

2013 թվականի հունվար-մարտին արտահանման իրական ծավալները դրամային արտահայտությամբ աճել են 5.2%-ով՝ պայմանավորված հիմնականում արդյունաբերության արտահանող ճյուղերում արտադրական կարողությունների առավել արդյունավետ օգտագործմամբ: Մյուս կողմից, ապրանքների և ծառայությունների ներմուծումը իրական արտահայտությամբ աճել է 5.5%-ով, որը արդյունք է տնօրինվող եկամտի աճի: Այսպիսով համախառն պահանջարկի աճին հիմնականում նպաստել է ներքին պահանջարկը:

Համախառն առաջարկ: 2013 թվականի առաջին եռամսյակում գրանցվել է տնտեսական ակտիվության (SUՑ)² աճ. նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ ցուցանիշը իրական արտահայտությամբ աճել է 8.7%-ով: Ընդ որում տնտեսական ակտիվությանն ամենամեծ նպաստումն են ունեցել ծառայությունների ճյուղի (4.8 տոկոսային կետ³) և արդյունաբերության ճյուղի (4.4 տոկոսային կետ) համախառն թողարկումների իրական աճերը: Գյուղատնտեսությունը համեստ՝ 0.7 տոկոսային կետով դրական նպաստում է ունեցել տնտեսական աճին, իսկ շինարարությունը 1.3 տոկոսային կետով բացասական նպաստում է ունեցել SUՑ-ի աճին:

Գծապատկեր 1. 2012-2013 թվականների առաջին եռամսյակում տնտեսության ճյուղերի ավելացված արժեքների և ՀՆԱ իրական աճը նախորդ տարվա նկատմամբ, %⁴

² 2011 թվականից ՀՀ Ազգային վիճակագրական ծառայությունը ամսական ՀՆԱ-ից անցում է կատարել SUՑ-ի հաշվարկմանը: Ի տարբերություն Ազգային հաշիվների մեթոդաբանությամբ հաշվարկվող ՀՆԱ ցուցանիշի (որն ունի եռամսյակային և տարեկան պարբերականություն) ամսական SUՑ-ը բնութագրում է տնտեսությունում ապրանքների և ծառայությունների թողարկման ծավալների փոփոխությունը, այլ ոչ թե ավելացված արժեքի փոփոխությունը: Բացի այդ, ամսական SUՑ-ը չի ընդգրկում արտադրանքի զուտ հարկերը և ֆինանսական միջնորդության անուղղակիորեն չափվող ծառայությունները (ՖՄԱԶԾ), որոնք ներառվում են եռամսյակային և տարեկան ՀՆԱ-ի արտադրական եղանակով հաշվարկներում: Ընդ որում ներկայացված են ընթացիկ տարվա միայն հունվար-մարտի ցուցանիշները, քանի որ հունվար-մայիսի համար տվյալները դեռևս հասանելի չեն:

³ SUՑ-ի աճին ճյուղերի նպաստումները ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են:

⁴ 2013թ առաջին եռամսյակի ՀՆԱ և ճյուղերի ավելացված արժեքների իրական աճերը ՀՀ ֆինանսների նախարարության գնահատականներն են:

Արդյունաբերություն: 2013 թվականի հունվար-մարտ ամիսներին արձանագրվել է արդյունաբերական արտադրանքի ծավալի 15.8% իրական աճ: Վերջինիս հիմնականում նպաստել է մշակող արդյունաբերության 24.4 տոկոս աճը: Մշակող արդյունաբերության աճը էապես պայմանավորված էր սննդամթերքի արտադրության 26.4%, խմիչքների արտադրության 22%, ծխախոտների արտադրության 3 անգամ, հիմնային մետաղների արտադրության 14.5% աճերով:

Արդյունաբերական արտադրանքի իրական աճին բացասական նպաստում է ունեցել էլեկտրաէներգիայի արտադրության 2 տոկոս անկումը, որը պայմանավորված էր ՀԱԷԿ-ի կողմից արտադրված էլեկտրաէներգիայի 8.7% անկմամբ:

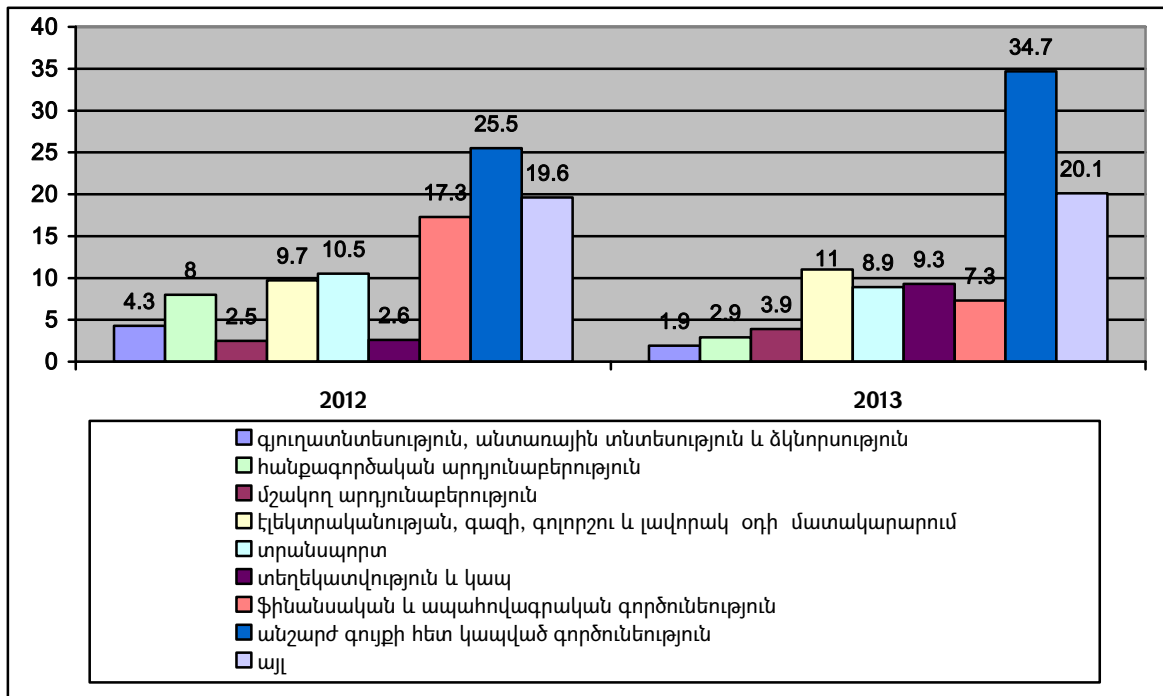
Գյուղատնտեսություն: 2013 թվականի առաջին եռամսյակում գյուղատնտեսության համախառն թողարկումն իրական արտահայտությամբ 5% աճ է արձանագրել⁵, որը զուգակցվել է բուսաբուծության 31.9% աճով: Անասնաբուծության ճյուղն աճել է 1.6%-ով, որը հիմնականում պայմանավորված էր կաթի արտադրության 4% աճով, իսկ մսի և ձվի արտադրությունում արձանագրվել են նվազման տեմպեր՝ համապատասխանաբար 1.1 և 4.5%: Ձկնորսությունն իրական արտահայտությամբ աճել է 36 %-ով:

Շինարարություն: Ֆինանսավորման բոլոր աղբյուրների հաշվին իրականացված շինարարության ծավալները 2013 թվականի հունվար-մարտին կազմել են 38.7 մլրդ դրամ՝ իրական արտահայտությամբ նվազելով 6.5%-ով: Շինարարության ծավալների անկմանը հիմնականում նպաստել է կազմակերպությունների միջոցների հաշվին իրականացված շինարարության 24.6%-ով կրճատումը: Բնակչության միջոցների հաշվին իրականացված շինարարությունը միակն է, որն աճի ցուցանիշ է արձանագրել՝ 53.9%-ով:

Ըստ տնտեսության ճյուղերի շինարարությունը հիմնականում ուղղված է եղել անշարժ գույքի հետ կապված գործունեություններին, փոխադրումների և էլեկտրաէներգիայի արտադրության ճյուղերին, որոնց բաժինը շինարարության ծավալներում կազմել է համապատասխանաբար 34.7%, 8.9% և 11%: Զգալի նվազել են ֆինանսական և ապահովագրական գործունեությանն, հանքագործությանն և գյուղատնտեսությանն ուղղվող շինարարությունների մասնաբաժինները: Աճել են անշարժ գույքին, մշակույթին, առևտրին և պետական կառավարմանը ուղղվող շինարարության ծավալները (տե՛ս Գծապատկեր 2):

⁵ Ենթաճյուղերի նպաստումների ցուցանիշները այս և հաջորդ ճյուղերի համար հաշվարկվել են ՀՀ ֆինանսների նախարարության կողմից՝ ՀՀ ԱՎԾ ամսական ցուցանիշների պաշտոնական հրապարակումների հիման վրա:

Գծապատկեր 2. 2012-2013թթ. առաջին եռամսյակների շինարարության ծավալներն ըստ տնտեսության ճյուղերի

Ծառայություններ և առևտուր: 2013 թվականի հունվար-մարտին մատուցված ծառայությունների ծավալը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ իրական արտահայտությամբ աճել է 7.1%-ով, որին հիմնականում նպաստել է տեղեկատվության և կապի (2.9 տոկոսային կետ), մշակույթի (1.6 տոկոսային կետ) և կացության և հանրային սննդի կազմակերպման (1.0 տոկոսային կետ) ենթաճյուղերի համապատասխանաբար 12.9%, 36.8% և 25.3% աճը:

2013 թվականի հունվար-մարտին առևտրի շրջանառությունն ընթացիկ գներով կազմել է 420.6 մլրդ դրամ, որը նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատ, համադրելի գներով, աճել է 6.5%-ով:

Տրանսպորտ և կապ: 2013 թվականի հունվար-մարտին հանրապետությունում ընդհանուր օգտագործման տրանսպորտով բեռնափոխադրումների ծավալը 2012 թվականի նույն ժամանակաշրջանի համեմատ նվազել է 2.8%-ով: Այն պայմանավորված է հիմնականում ավտոմոբիլային տրանսպորտի 9.2% նվազմամբ: Ավտոմոբիլային տրանսպորտով բեռնափոխադրումների նվազումը բացատրվում է հիմնականում ներհանրապետական ավտոմոբիլային բեռնափոխադրումների 13.8 տոկոս նվազմամբ: Նվազել են նաև մայրուղային խողովակաշարային տրանսպորտով փոխադրումները՝ 2.5 տոկոսով: Միաժամանակ, աճել են օդային և երկաթուղային տրանսպորտի բեռնափոխադրումները՝ համապատասխանաբար 19 և 6.1 տոկոսով:

2013 թվականի հունվար-մարտին կապի ծառայություններից ստացված հասույթը նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի նկատմամբ աճել է 9.4%-ով:

Գներ և սակագներ: 2013 թվականի մարտին նախորդ տարվա դեկտեմբերի նկատմամբ արձանագրվել է 2.9% գնաճ, որը հիմնականում պայմանավորված է եղել պարենային ապրանքների (ներառյալ ոգելից խմիչք և ծխախոտ) գների 4.6% (նպաստումը գնաճին՝ 2.5 տոկոսային կետ), ոչ պարենային ապրանքների գների 0.4% (նպաստումը գնաճին՝ 0.1 տոկոսային կետ) և ծառայությունների սակագների 1.1% (նպաստումը գնաճին՝ 0.3 տոկոսային կետ) աճով:

2013 թվականի մարտին միջին գնաճը կազմել է 3%, որը հիմնականում պայմանավորված էր պարենային ապրանքների (ներառյալ ոգելից խմիչք և ծխախոտ) գների 2.7% աճով, ոչ պարենային ապրանքների գների 5.6% և ծառայությունների սակագների 2.3% աճով:

Աշխատանքի շուկա: 2013 թվականի 1-ին եռամսյակում պաշտոնապես գրանցված գործազուրկների թվաքանակը հանրապետությունում նախորդ տարվա նույն ժամանակաշրջանի համեմատ նվազել է 5.8 հազ. մարդով և կազմել 61.4 հազ. մարդ:

2013 թվականի հունվար-մարտին միջին ամսական անվանական աշխատավարձը 2012 թվականի նույն ժամանակահատվածում գրանցված ցուցանիշի նկատմամբ աճել է 3.8%-ով՝ կազմելով 141618 դրամ⁶: Միջին ամսական անվանական աշխատավարձի ցուցանիշները պետական և ոչ պետական հատվածներում աճել են 1.9% և 6.9%-ով՝ կազմելով համապատասխանաբար 112491 և 176006 դրամ: Իրական աշխատավարձը 2012 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճել է 0.8%-ով:

Արտաքին հատված: Շարունակում են արտահայտվել արտահանման խթանման ուղղությամբ ՀՀ կառավարության քաղաքականության դրական արդյունքները՝ 2013 թվականի առաջին եռամսյակի տնտեսության արտաքին հատվածի բարելավումը ձևավորվում է հաստատուն տեմպերով: Արտահանման աճի հետ մեկտեղ տարեսկզբից ավելացել են նաև Հայաստան ներհոսող տրանֆերտները և գործոնային եկամուտները՝ նպաստելով ընթացիկ հաշվի պակասուրդի կրճատմանը:

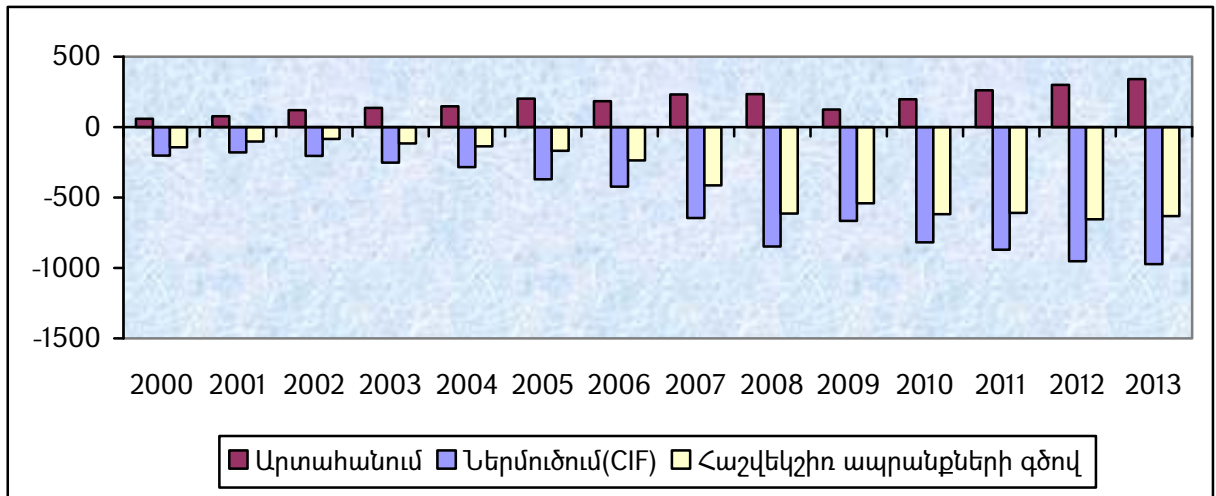
Արտաքին առևտուր (դոլարային արտահայտությամբ)⁷: 2013 թվականի առաջին երեք ամիսներին ապրանքների գծով արտաքին առևտրի բացասական մնացորդը (տե՛ս Գծապատկեր 3) կազմել է 630.8 մլն ԱՄՆ դոլար՝ բարելավվելով նախորդ տարվա մակարդակը 3.6%-ով⁸:

⁶ 2012 թվականի միջին ամսական աշխատավարձի ցուցանիշները վերահաշվարկվել են 2013 թվականի նույն ցուցանիշի հետ համադրելության ապահովման նպատակով՝ հիմք ընդունելով 2013 թվականից «եկամտային հարկի մասին» ՀՀ օրենքի ազդեցությունը

⁷ Արտանահումը ՖՕԲ, ներմուծումը՝ ՍԻՖ գներով:

⁸ Արտաքին առևտրի հաշվեկշիռը՝ արտահանումը և ներմուծումը, հաշվարկած ՖՕԲ գներով, 2012 թվականի առաջին եռամսյակում կազմել է 654.5 մլն ԱՄՆ դոլար:

Գծապատկեր 3. Առևտրային հաշվեկշռի դինամիկան հունվար-մարտ ամիսներին (մլն ԱՄՆ դոլար)

Արտաքին ապրանքաշրջանառությունը 2013 թվականի առաջին երեք ամիսների արդյունքներով կազմել է 1314.2 մլն ԱՄՆ դոլար՝ նախորդ տարվա համեմատ աճելով 4.9%-ով: Հաշվետու ժամանակահատվածում տեղի է ունեցել դոլարային արտահայտությամբ արտահանման և ներմուծման ծավալների աճ. արտահանումն աճել է 14.3%-ով՝ կազմելով 341.7 մլն ԱՄՆ դոլար, իսկ ներմուծումը՝ 2.0-ով և կազմել է 972.5 մլն ԱՄՆ դոլար:

Ներմուծում: Ներմուծման աճը հիմնականում պայմանավորված էր ընթացիկ տարում ինչպես բնակչության տնօրինվող եկամուտների, այնպես էլ տնտեսության վերականգմամբ: 2013 թվականի առաջին երեք ամիսներին ներմուծման 2.0% աճի ամենաբարձր՝ 2.4 տոկոսային կետը պայմանավորվել է «Պատրաստի սննդի արտադրանք» ապրանքախմբի ներմուծման աճով: «Թանկարժեք և կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր» ապրանքախմբի ներմուծումն ընդհանուր ներմուծման աճին նպաստել է 1.7 տոկոսային կետով՝ զգալի գերազանցելով նախորդ տարվա 0.1 տոկոսային կետ համապատասխան ցուցանիշը: Ներմուծման կառուցվածքում ամենամեծ, մոտ 26% կշիռ ունեցող, «Հանքահումքային արտադրանք» ապրանքախումբը ներմուծման աճին հակազդել է 0.9 տոկոսային կետով՝ նախորդ տարվա 8.5 տոկոսային կետ դրական նպաստման դիմաց:

Տարվա առաջին եռամսյակի ընթացքում արձանագրվել է ներդրումային բնույթի 9 ապրանքների ներմուծման 14.3% նվազում, որը 2.3 տոկոսային կետով բացասական նպաստում է ունեցել ներմուծման աճին: Ընդ որում, այդ ապրանքների ներմուծումը բավականին արագացել էր 2010 թվականին, որը պայմանավորված էր ՀՀ կառավարության կողմից վարված քաղաքականությամբ, համաձայն որի ներդրումային ապրանքներ ներուծողներին տրվում էր հարկային արտոնություն՝ հարկի վճարման ժամկետի հետաձգման տեսքով:

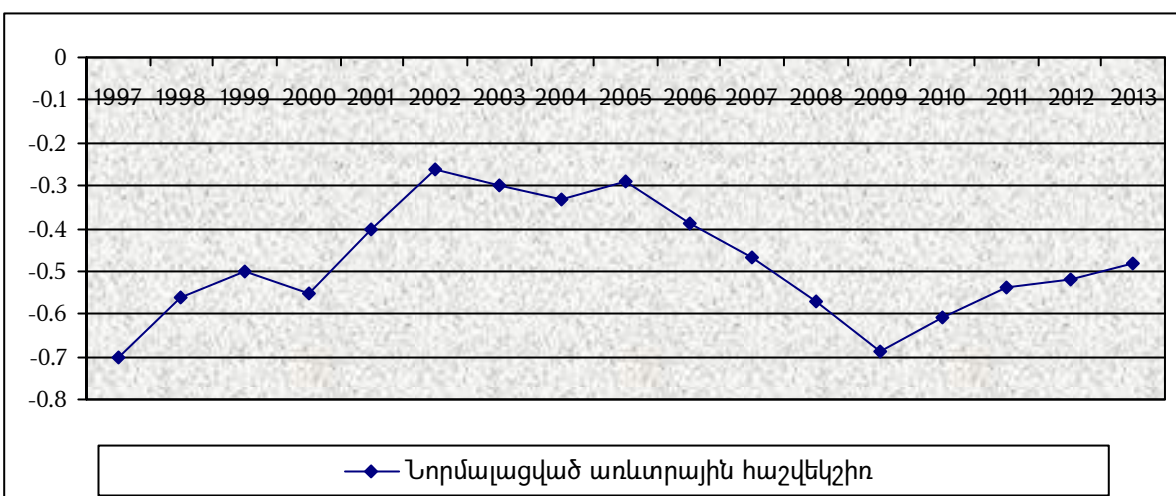
⁹ Որպես ներդրումային բնույթի դիտարկվել են «Մեքենաներ, սարքավորումներ, մեխանիզմներ», «Սարքեր և ապարատներ» և «Տարբեր արդյունաբերական ապրանքներ» ապրանքային խմբերը:

Արտահանում¹⁰: Շարունակվում են արտահայտվել արտահանման խթանման ուղղությամբ ՀՀ կառավարության քաղաքականության և համաշխարհային տնտեսության վերականգնման հաշվին արտահանման աշխուժացման և ծավալների վերականգնման ձեռքբերումները՝ 2013 թվականի առաջին եռամսյակում շարունակվել է ներմուծման համեմատ արտահանման առաջանցիկ աճը:

2013 թվականի առաջին երեք ամիսների արդյունքներով արտահանման 14.3% աճի ամենաբարձր՝ 7.6 տոկոսային կետը պայմանավորվել է «Պատրաստի սննդի արտադրանք» ապրանքախմբի արտահանման ծավալների 48.5% ավելացմամբ: Արտահանման աճի 3.2 տոկոսային կետը պայմանավորվել է «Հանքահումքային արտադրանք» և 3.0 տոկոսային կետը՝ «Թանկարժեք և կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր» ապրանքախմբերի ծավալներով, որոնք համապատասխանաբար աճել են 10.8 և 24.3 տոկոսով: Արտահանման աճ է արձանագրվել բոլոր ապրանքախմբերի մասով, բացի «Մեքենաներ, սարքավորումներ, մեխանիզմներ» ապրանքախմբից, որը 6.1 տոկոսային կետով բացասական է նպաստել արտահանման աճին, ընդ որում տվյալ ապրանքախմբի կշիռը ամբողջ արտահանման մեջ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի աննախադեպ բարձր՝ 7.3%-ից նվազել է մինչև 1.0%:

Նորմալացված առևտրային հաշվեկշիռ¹¹: Տնտեսական անվտանգությունը բնութագրող ցուցանիշներից է նորմալացված առևտրային հաշվեկշռի գործակիցը, որը հիմնականում պայմանավորված դոլարային արտահայտությամբ արտահանման առաջանցիկ աճով, հետճգնաժամային տարիներին բարելավվելով, 2012 թվականին կազմել է -0.5: 2013 թվականի առաջին եռամսյակում բարելավման միտումը շարունակվել է՝ նորմալացված հաշվեկշռի գործակիցը կազմել է -0.48 (տե՛ս Գծապատկեր 4):

Գծապատկեր 4. Նորմալացված առևտրային հաշվեկշռի գործակիցը (տարվա առաջին եռամսյակներ)

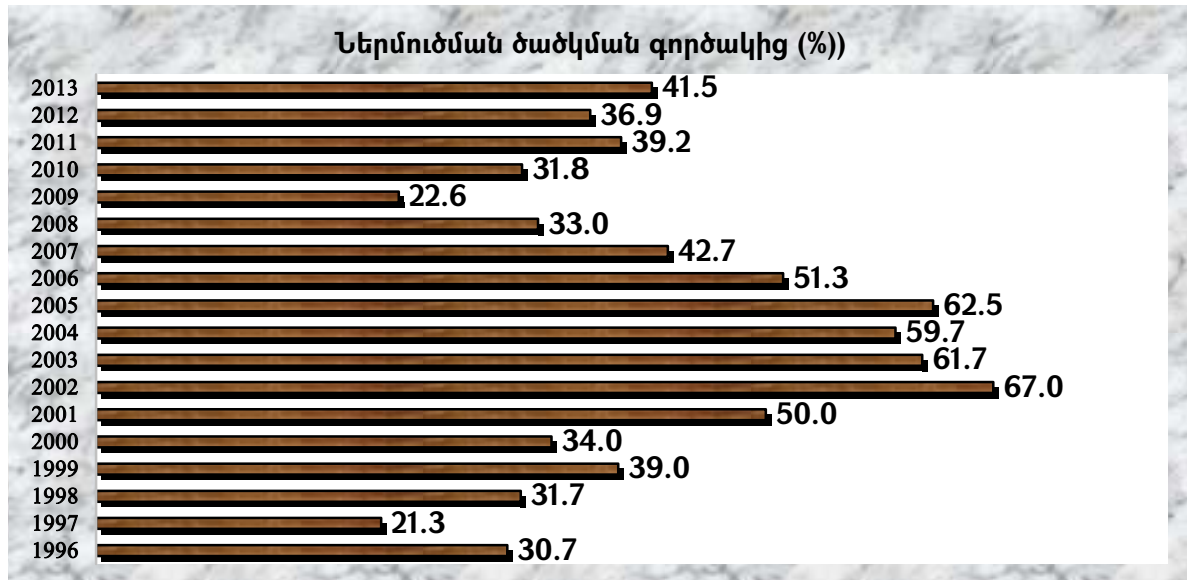

¹⁰ 2013թ. հունվար-մարտ ամիսների ՀՀ արտահանման օպերատիվ տվյալները վերանայվել են 2012թ. տարեկան ցուցանիշի վերանայմանը զուգընթաց՝ հիմնականում հաշվի առնելով օդային տրանսպորտային միջոցների արտահանման գործարքները:

¹¹ Նշված ցուցանիշը հաշվարկվում է որպես առևտրային հաշվեկշռի և ապրանքաշրջանառության հարաբերակցություն և ցույց է տալիս թե միավոր արտաքին ապրանքաշրջանառության մեջ որքան զուտ արտահանված ապրանք կա:

Ներմուծման ծածկման գործակից: 2013 թվականի առաջին եռամսյակի ընթացքում բարելավվել է նաև ներմուծման ծածկման գործակիցը. ընթացիկ տարվա երեք ամիսների արդյունքներով արտահանման հաշվին ֆինանսավորվել է ներմուծման 41.5% (տե՛ս Գծապատկեր 5):

Գծապատկեր 5. Ներմուծման ծածկման գործակիցը¹², տոկոսներով (առաջին եռամսյակներ)

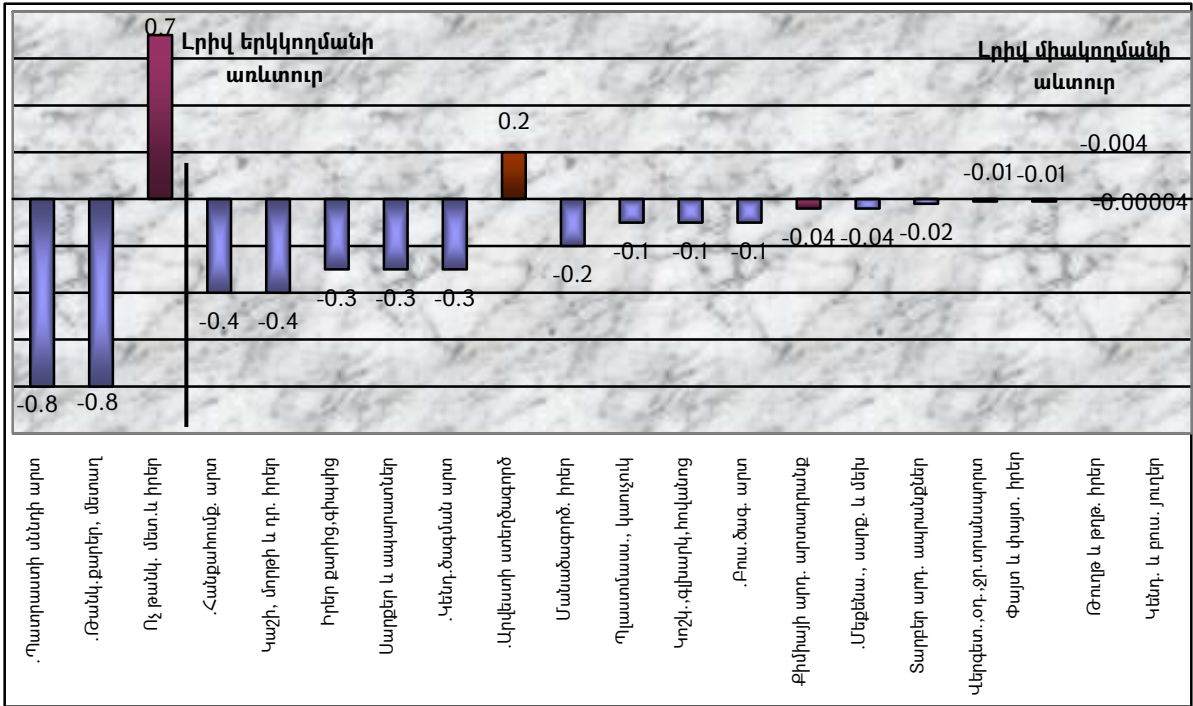

Ներճյուղային առևտուր: 2013 թվականի առաջին եռամսյակի ՀՀ ներճյուղային¹³ առևտրի մակարդակի վերլուծությունը վկայում է «Պատրաստի սննդի արտադրանք», «Թանկարժեք ու կիսաթանկարժեք քարեր, թանկարժեք մետաղներ և դրանցից իրեր» և «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից պատրաստված իրեր» ապրանքախմբերի գծով երկկողմանի արտաքին առևտրի մասին (տե՛ս Գծապատկեր 6): Ընդ որում, այս երեք խմբերի երկկողմանի արտաքին առևտուրը վերջին տարիներին համեմատաբար կայուն է:

¹² Ընթացիկ տարվա առաջին եռամսյակի ծառայությունների մասին տեղեկատվության բացակայության պատճառով ողջ շարքը ներկայացված է ապրանքների արտահանման և ներմուծման հարաբերակցությամբ (ՖՕՔ գներով):

¹³ Ներճյուղային առևտուրը տեղի է ունենում, երբ երկիրը և ներմուծում, և արտահանում է առանձին ճյուղում արտադրվող ապրանքատեսակները: Ներճյուղային առևտրի գործակիցը իրենից ներկայացնում է արտահանման և ներմուծման բացարձակ արժեքով փոքրի հարաբերակցությունը մեծին: «0» նշանակում է լրիվ միակողմանի, իսկ «1»՝ լրիվ երկկողմանի առևտուր:

Գծապատկեր 6. 2013 թվականի առաջին եռամսյակի ներճյուղային առևտուրը

Գծապատկերում դրական և բացասական նշանները տրամադրում են լրացուցիչ տեղեկատվություն և պայմանավորված են համապատասխան ապրանքախմբերի արտաքին առևտրային հաշվեկշռի դրական կամ բացասական մնացորդով: «Ոչ թանկարժեք մետաղներ և դրանցից պատրաստված իրեր» (լրիվ երկկողմանի առևտուր) և «Արվեստի ստեղծագործություններ» (լրիվ միակողմանի առևտուր) ապրանքախմբերի դրական առևտրային մնացորդը վկայում է մեր երկրի կողմից այդ ապրանքատեսակների գծով արտաքին աշխարհի պահանջարկը բավարարելու մասին:

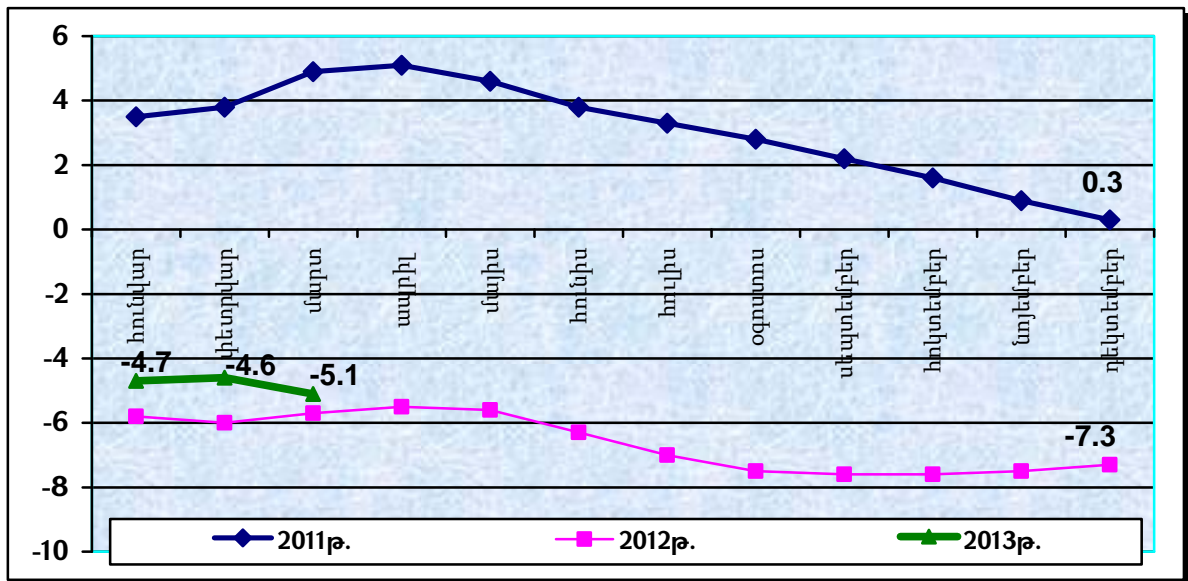
Մնացած ապրանքախմբերով տեղի է ունեցել մեծ մասամբ միակողմանի առևտուր՝ ներքին պահանջարկը բավարարելու ուղղությամբ (բացասական առևտրային մնացորդ):

Արտաքին առևտուրն ըստ գործընկեր երկրների: 2013 թվականի առաջին եռամսյակի ՀՀ արտաքին առևտրաշրջանառության 30.0%-ը բաժին է ընկել ԱՊՀ և 28.5%-ը՝ ԵՄ երկրներին: ՀՀ խոշոր առևտրային գործընկեր-երկրների շրջանակում ընդգրկված էին Չինաստանը (առևտրաշրջանառության 7.1%), Գերմանիան (5.8%), Իրանը (5.6%), Բելգիան (4.6%), Բուլղարիան (4.0%), ԱՄՆ-ն (3.8%), Թուրքիան (3.1%), ինչպես նաև ԱՊՀ երկրներից՝ Ռուսաստանը (24.1%) և Ուկրաինան (4.0%): Վերջիններիս բաժին է ընկել ՀՀ և ԱՊՀ երկրների միջև տարվա առաջին ամիսների ընթացքում կատարված ապրանքաշրջանառության շուրջ 93.5%-ը: Հանրապետության թվով 38 հիմնական գործընկեր երկրները մեծամասամբ (մոտ 80%-ը) հանդիսանում են ԱՀԿ անդամ պետություններ:

Փոխարժեք: Նախորդ տարվա ընթացքում ձևավորված ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ ՀՀ դրամի փոխարժեքի արժեզրկման միտումները 2013 թվականի տարեսկզբից շարունակվել է:

Մասնավորապես՝ ընթացիկ տարվա հունվար-մարտի միջին փոխարժեքը կազմել է 409.47 դրամ մեկ ԱՄՆ դոլարի դիմաց (2012-ին՝ 388.43). նախորդ տարվա միջինի նկատմամբ գրանցվել է ԱՄՆ դոլարի համեմատ դրամի անվանական արժեքի 5.1% արժեզրկում՝ 2012 թվականի համապատասխան ցուցանիշի 5.7% արժեզրկման դիմաց: Դրամի արժեզրկումը պայմանավորվում է նաև տարեսկզբից դիտարկվող կապիտալի ներհոսքի (հիմնականում տրանսֆերտների և գործոնային եկամուտների տեսքով) աճի որոշակի դանդաղմամբ:

Գծապատկեր 7. Դրամ/ԱՄՆ դոլար միջին (կուտակային) փոխարժեքի փոփոխության դինամիկան (նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ,%)

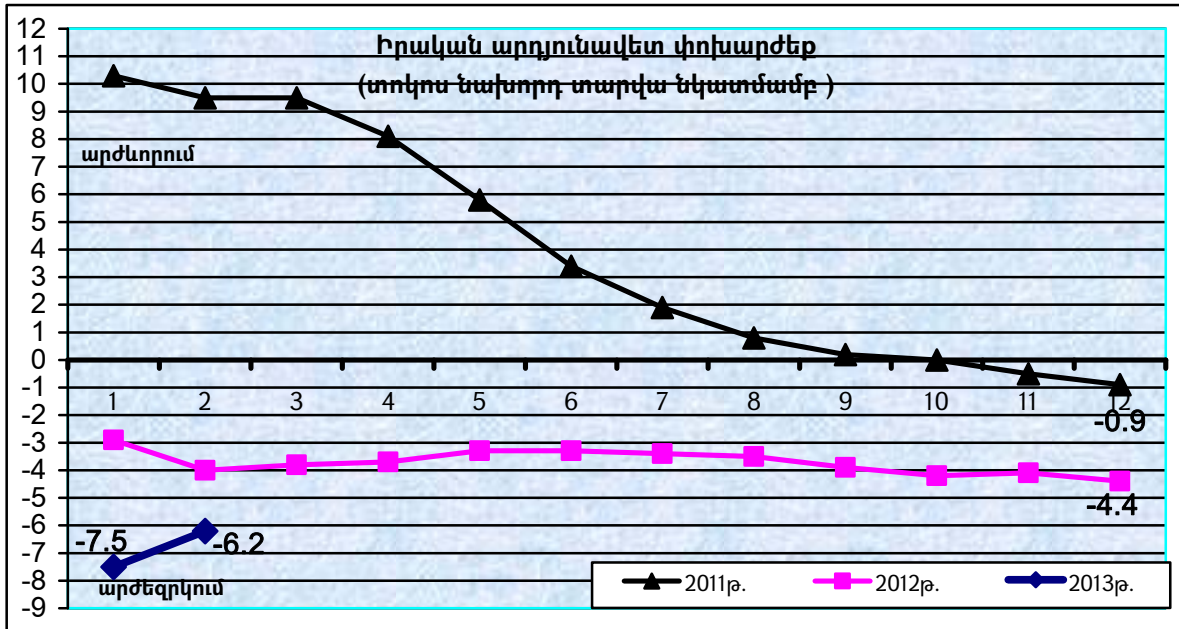
2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ դրամը նույն միտումն է դրսևորել նաև եվրոյի և ռուբլու նկատմամբ: Այսպես, առաջին եռամսյակում ձևավորված դրամ/եվրո միջին փոխարժեքը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արժեզրկվել է 5.8%-ով, իսկ դրամ/ռուբլի միջին փոփոխարժեքն արժեզրկվել է 4.15%-ով:

ՀՀ ազգային արժույթը ոչ միայն դոլարի, այլ արտաքին առևտրի տեսանկյունից առավել կարևոր մի քանի արժույթներից բաղկացած «գամբյուղի» նկատմամբ (անվանական արդյունավետ փոխարժեք) ընթացիկ տարվա առաջին երկու ամիսներին նախորդ տարվա համապատասխան ժամանակահատվածի համեմատ արժեզրկվել է 4.9%-ով, ինչը նշանակում է, որ ՀՀ դրամը արժեզրկվել է հիմնական արժույթների միավորված գնի համեմատ, ի տարբերություն նրա, որ գործընկեր երկրների արժույթները աննշան արժևորվել են (շուրջ 0.2%-ով):

Պայմանավորված անվանական արդյունավետ փոխարժեքի վարքագծով՝ իրական արդյունավետ փոխարժեքի միջին արժեզրկումը տարվա առաջին երկու ամիսների ընթացքում

կազմել է 6.2%¹⁴ (տե՛ս Գծապատկեր 8), ինչը կարող է իր դրական ազդեցությունը թողնել երկրի ընթացիկ հաշվի վրա:

Գծապատկեր 8. Իրական արդյունավետ փոխարժեքի ամսական միջին շարժընթացը

Ֆինանսական շուկա: 2013 թվականի մարտ ամսին փողի բազան կազմել է 645 մլրդ դրամ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 16.5%-ով: Ընդ որում, զուտ արտաքին ակիվներն աճել են 3.5%-ով, իսկ զուտ ներքին ակտիվները աճել են 42%-ով:

Նույն ժամանակահատվածում փողի բազայում ԿԲ-ից դուրս կանխիկը աճել է 9.4%-ով (տեսակարար կշիռը փողի բազայում կազմել է շուրջ 61.3%), իսկ պարտադիր պահուստները դրամով և արտարժույթով՝ 33.3%-ով (տեսակարար կշիռը փողի բազայում կազմել է շուրջ 38.2%):

2013 թվականի մարտ ամսին փողի զանգվածը կազմել է 1363.9 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճելով 20.2%-ով:

Փողի զանգվածում բանկային համակարգից դուրս կանխիկը և դրամային ավանդները ապահովել են փողի զանգվածի աճի համապատասխանաբար 2 և 3.6 տոկոսային կետը, իսկ արտարժույթային ավանդները՝ 14.6 տոկոսային կետ¹⁵:

2013 թվականի մարտին նկատվել է դոլարայնացման մակարդակի աճ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 59.6%-ի դիմաց դոլարային ավանդների կշիռն ընդհանուր ավանդների մեջ կազմել է 63.8%:

Առևտրային բանկերի կողմից ռեզիդենտներից և ոչ ռեզիդենտներից ներգրավված ավանդները 2013 թվականի մարտ ամսին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ավելացել են

¹⁴ Հաշվարկներում օգտագործվել են ՀՀ կենտրոնական բանկի պաշտոնական կայքի 2013թ. մայիսի 6-ի դրությամբ տվյալները:
¹⁵ Նշենք, որ փողի ազդեցատներում ոչ ռեզիդենտների ավանդները չեն ընդգրկվում:

33%-ով: Առևտրային բանկերի մինչև մեկ տարի ժամկետով դրամով ներգրավված ավանդների տոկոսադրույքները 2013 թվականի հունվար-մարտին միջին հաշվով կազմել են 10.1%՝ 2012 թվականի հունվար-մարտի 9.4%-ի համեմատ:

Առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից ռեզիդենտներին և ոչ ռեզիդենտներին տրված վարկերը 2013 թվականի մարտ ամսին նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ավելացել են 22.3%-ով¹⁶ (նշենք որ վարկերի 64.4% կազմում են արտարժույթով վարկերը): Առևտրային բանկերի՝ դրամով տրամադրված վարկերի տոկոսադրույքները 2013 թվականի հունվար-մարտին միջին հաշվով կազմել են 16.2%՝ 2012 թվականի հունվար-մարտին 18.2%-ի համեմատ:

Հատուկ ուշադրության է արժանի նաև այն, որ առևտրային բանկերի՝ մինչև մեկ տարի ժամկետով դրամով ներգրավված ավանդների և վարկերի տոկոսադրույքների միջև սպրեդը 2013 թվականի հունվար-մարտին 2012 թվականի հունվար-մարտի նկատմամբ նվազել է 2.7 տոկոսային կետով՝ կազմելով 6.1 տոկոսային կետ:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական (շուկայական) պարտատոմսերի շուկայում նկատվել է տոկոսադրույքների աճ: Այսպես, եթե 2012 թվականի առաջին եռամսյակի ընթացքում տեղաբաշխված պետական արժեթղթերի միջին եկամտաբերությունը կազմել է 12.70%, ապա 2013 թվականի առաջին եռամսյակում այն կազմել է 13.25%: Եռամսյակի ընթացքում տեղաբաշխված պետական արժեթղթերի ծավալը կազմել է 31.3 մլրդ դրամ, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 23.6 մլրդ դրամի դիմաց, իսկ միջին ժամկետայնությունը՝ 1738 օր, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 1838 օրվա համեմատ:

2013 թվականի առաջին եռամսյակի վերջին պետական (շուկայական) պարտատոմսերի նկատմամբ պահանջարկը գերազանցել է թողարկման ցուցանիշը 1.96 անգամ, իսկ տեղաբաշխում/թողարկում հարաբերակցության միջին մեծությունը կազմել է 0.98:

Աղյուսակ 1. Ֆինանսական շուկայի տոկոսադրույքները 2013 թվականի 1-ին եռամսյակի ընթացքում

Ամիսներ	I	II	III
Առևտրային բանկերի վարկեր*	16.09	15.52	17.08
Առևտրային բանկերի ավանդներ*	9.98	10.33	9.99
ՀՀ ԿԲ ռեպո գործառնություններ	8.00	8.00	8.00

* Հաշվարկված է 16 օրից մինչև մեկ տարի ժամկետով, միայն դրամով տրամադրված վարկերի և ներգրավված ավանդների համար (առանց միջբանկային շուկայի):

¹⁶ Ընդգրկված չեն կուտակված տոկոսները: Վարկերի մեջ ներառված են նաև ֆակտորինգային, լիզինգային գործառնությունները և ռեպո համաձայնագրերը:

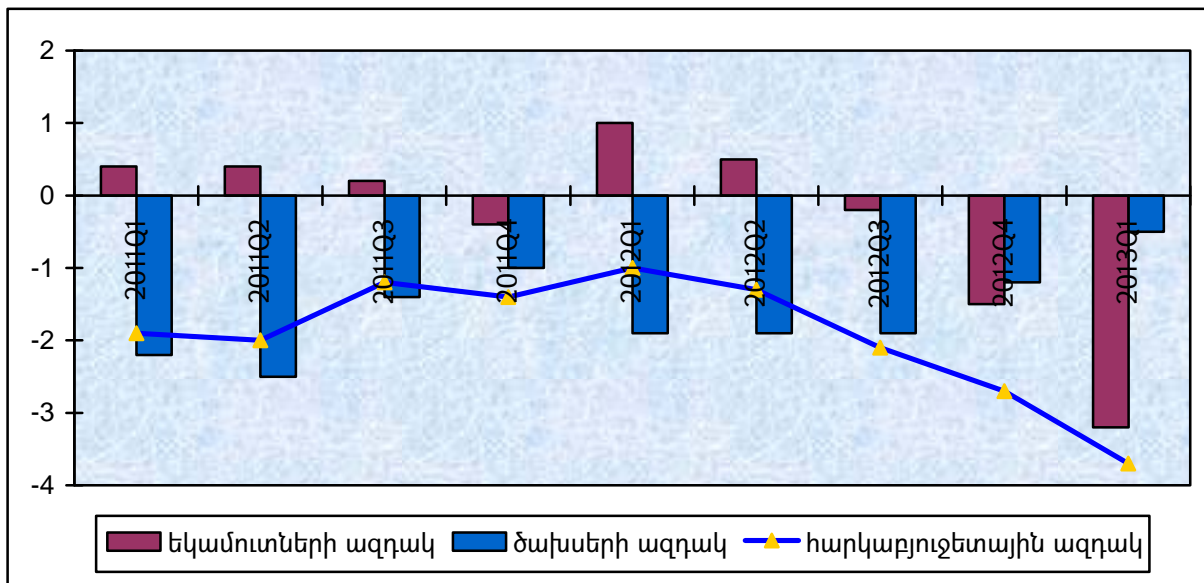
Հարկաբյուջեային հարված

2013 թվականի առաջին եռամսյակի արդյունքներով պետական բյուջեի ընդհանուր եկամուտները կազմել են 232.16 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ աճելով 23.6 տոկոսով, իսկ հարկային եկամուտները և պետական տուրքերը կազմել են 220.04 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի նկատմամբ աճելով 24.1 տոկոսով:

ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը 2013 թվականի առաջին եռամսյակի արդյունքներով կազմել են 209.76 մլրդ դրամ, նախորդ տարվա նկատմամբ աճելով 9.3 տոկոսով, իսկ ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերը կազմել են 10.35 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 11.2 մլրդ դրամի դիմաց: ՀՀ պետական բյուջեի հավելուրդը կազմել է 22.4 մլրդ դրամ՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 4.1 մլրդ դրամ պակասուրդի դիմաց:

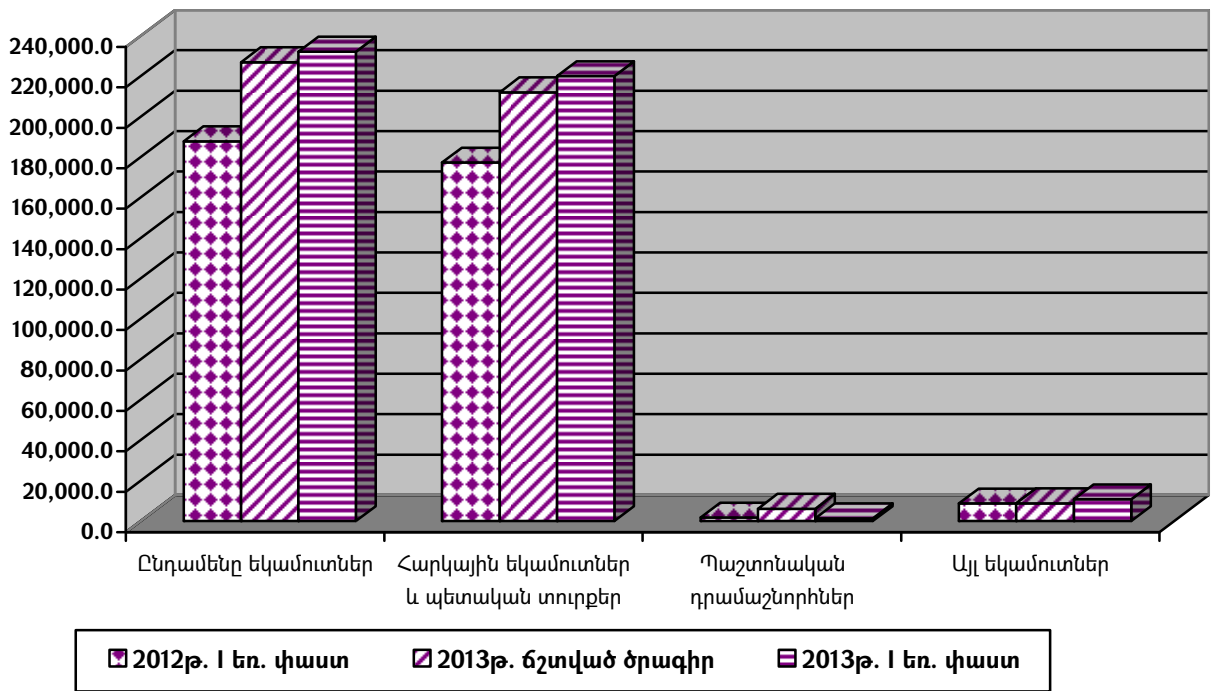
Հարկաբյուջետային ազդակը: 2013 թվականի առաջին եռամսյակի արդյունքներով գրանցվել է 3.7 տոկոս զսպող հարկաբյուջետային ազդակ, ընդ որում եկամուտների գծով գրանցվել է 3.2 տոկոս, իսկ ծախսերի գծով՝ 0.5 տոկոս զսպող ազդակ:

Գծապատկեր 9. Հարկաբյուջետային ազդակը 2011 թվականից եռամսյակներով

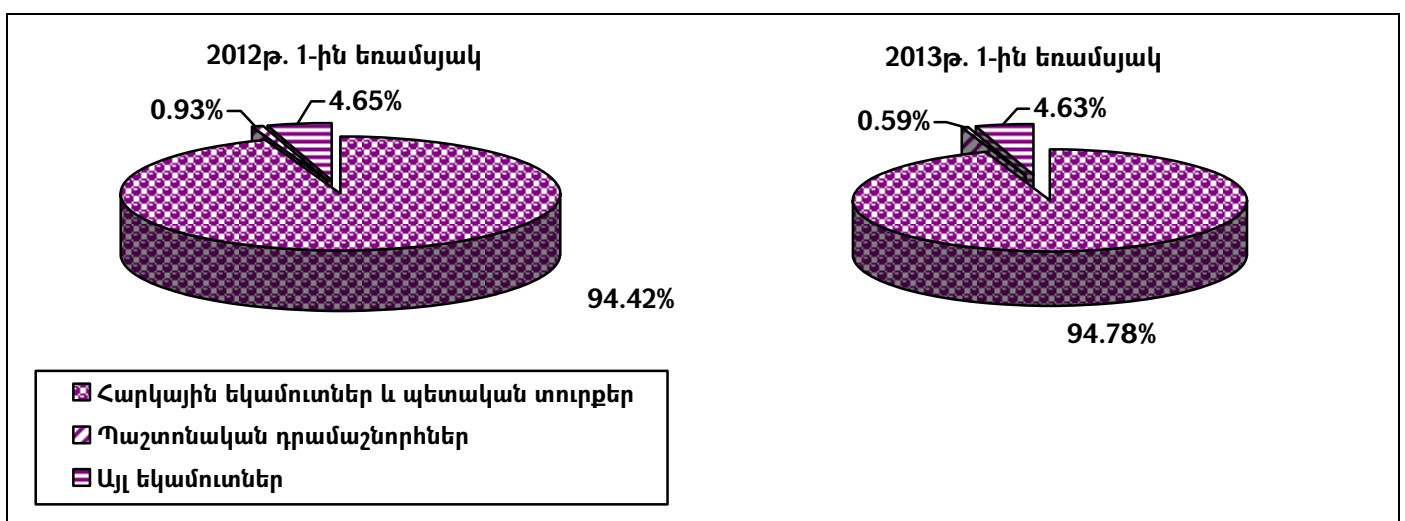
« ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՅՈՒՋԵԻ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԸ

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ կառավարության ծրագրով նախատեսվել էր 218.6 մլրդ դրամ բյուջետային եկամուտների ստացում: «Հայաստանի Հանրապետության 2013 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 11-րդ կետի և 11-րդ հոդվածի 3-րդ կետի պահանջներից ելնելով՝ պետության դրամական միջոցների համախմբված հաշվառման նպատակով պետական բյուջեի ծրագրային և փաստացի ցուցանիշներում ներառվել են նաև ՀՀ պետական հիմնարկների համար բացված արտաբյուջետային հաշիվների համապատասխան շրջանառությունը, ինչպես նաև առանց սահմանափակման պետական բյուջեից կատարվող վճարումները: Նշված միջոցները ներառյալ, ինչպես նաև հաշվի առնելով կառավարության լիազորությունների շրջանակներում կատարված մյուս փոփոխությունները՝ ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտների ծրագիրն ավելացվել է շուրջ 8.3 մլրդ դրամով (3.8%-ով) և կազմել 226.9 մլրդ դրամ, որից շուրջ 220.9 մլրդ դրամը՝ սեփական եկամուտների, 6.1 մլրդ դրամը՝ պաշտոնական դրամաշնորհների գծով: Հաշվետու եռամսյակում ստացվել են շուրջ 232.2 մլրդ դրամի փաստացի եկամուտներ՝ ապահովելով ՀՀ կառավարության ծրագրով կանխատեսված ցուցանիշի 102.3%-ը: Նշված գումարից 230.8 մլրդ դրամը կազմել են սեփական աղբյուրներից ստացված եկամուտները՝ կազմելով ծրագրի 104.5%-ը, 1.4 մլրդ դրամ՝ պաշտոնական դրամաշնորհները, որոնք 77.6%-ով զիջել են ծրագրված ցուցանիշը: Հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի եռամսյակային ծրագիրը կատարվել է 103.8%-ով, այլ եկամուտներինը՝ 122.3%-ով: Նշենք, որ ՀՀ պետական հիմնարկների արտաբյուջետային եկամուտները կազմել են շուրջ 5.4 մլրդ դրամ կամ առաջին եռամսյակում նախատեսված մուտքերի 84.7%-ը: Առանց արտաբյուջետային միջոցների՝ պետական բյուջեի եկամուտները կազմել են 226.8 մլրդ դրամ՝ ապահովելով 102.8% կատարողական: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ պետական բյուջեի եկամուտներն աճել են 23.6%-ով կամ շուրջ 44.4 մլրդ դրամով: Մասնավորապես՝ հարկային եկամուտների, պետական տուրքերի և այլ եկամուտների գծով մուտքերն աճել են համապատասխանաբար 24.5, 9 և 23.1 տոկոսով: Միաժամանակ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ պաշտոնական դրամաշնորհների գծով գրանցվել է 22%-ով անկում:

Արդյունքում նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ՀՀ պետական բյուջեի եկամուտներում հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի տեսակարար կշիռն աճել է 0.4 տոկոսային կետով և կազմել 94.8%: Միննույն ժամանակ, նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նվազել են այլ եկամուտների և պաշտոնական դրամաշնորհների տեսակարար կշիռները՝ համապատասխանաբար 0.02 և 0.34 տոկոսային կետով և կազմել 4.6 և 0.6 տոկոս:

Պետական բյուջեի եկամուտների կառուցվածքը

Հարկային եկամուտներ և պետական տուրքեր

« 2013 թվականի առաջին եռամսյակի պետական բյուջեի եկամուտների 94.8%-ն ապահովվել է հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի հաշվին, որոնք կազմել են 220 մլրդ դրամ և 103.8%-ով ապահովել կառավարության լիազորությունների շրջանակներում ճշտված ծրագիրը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տվյալ մուտքերն աճել են 24.1%-ով կամ 42.7 մլրդ դրամով, որի գերակշիռ մասը՝ 42.3 մլրդ դրամը, բաժին է ընկնում հարկերին:

Հարկային եկամուտներ

2013 թվականի առաջին եռամսյակում « պետական բյուջեի հարկային եկամուտները կազմել են շուրջ 214.7 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ պետական բյուջեի հարկային եկամուտներն աճել են 24.5%-ով կամ 42.3 մլրդ դրամով: Ընդ որում, նախորդ տարվա հունվար-մարտ ամիսների համեմատ աճ է արձանագրվել գրեթե բոլոր հարկատեսակների գծով, բացառությամբ հաստատագրված և բնապահպանական ու բնօգտագործման վճարների: Աճի հիմնական աղբյուր են հանդիսացել ավելացված արժեքի հարկի և մաքսատուրքի գծով ստացված մուտքերը: Բացի այդ, 2013 թվականից հարկային օրենսդրության մեջ կատարված փոփոխությամբ նախկինում սահմանված եկամտահարկի և պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների փոխարեն ներդրվել է մեկ միասնական՝ եկամտային հարկ, որի գծով հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջե է մուտքագրվել 43.6 մլրդ դրամ: 2013 թվականի առաջին եռամսյակում նախորդ տարվա պարտավորությունների գծով « պետական բյուջե են մուտքագրվել 10.4 մլրդ դրամ պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարներ և 6.8 մլրդ դրամ եկամտահարկ: Եկամտային հարկից ստացված մուտքերը՝ հաշվետու ժամանակահատվածում մուտքագրված եկամտահարկի և պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների հետ միասին (որոնք ստացվել են նախորդ տարվա պարտավորությունների գծով) 21.4%-ով գերազանցել են նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում մուտքագրված եկամտահարկի և պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների մուտքերը:

2013 թվականի հունվարի 1-ից ուժի մեջ մտած «Եկամտային հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով ուժը կորցրած են ճանաչվել «Եկամտահարկի մասին» և «Պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքները: «Եկամտային հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով, մասնավորապես՝

1) սահմանվել են, որ հարկային գործակալների միջոցով հարկվող եկամուտներ ստանալու դեպքերում ֆիզիկական անձանց կողմից ստացված եկամուտները եկամտային հարկով հարկվում են հետևյալ դրույքաչափերով՝

- ա) մինչև 120 հազար դրամ հարկվող եկամտի համար՝ 24.4 տոկոս,
- բ) 120 հազար դրամից 2 մլն դրամ հարկվող եկամտի համար՝ 29280 դրամին գումարած 120000 դրամը գերազանցող գումարի 26 տոկոսը,
- գ) 2 մլն դրամից ավելի հարկվող եկամտի համար՝ 518080 դրամին գումարած 2 մլն դրամը գերազանցող գումարի 36 տոկոսը:

Միաժամանակ, ֆիզիկական անձանց կողմից ստացված այլ եկամուտների (ռոյալթիներ, տոկոսներ, վարձավճարներ և այլն), ինչպես նաև առանց «Եկամտային հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված ձևով գրավոր պայմանագիրը կնքելու դեպքում հարկային գործակալի կողմից վճարվող եկամուտների հարկման դրույքաչափերի փոփոխություններ վերոնշյալ օրենքով չեն կատարվել:

2) զինծառայողների դրամական եկամուտները հանվել են նախկինում նվազեցվող եկամուտներ համարվող եկամուտների ցանկից և սահմանվել է, որ զինծառայողներին վճարվող դրամական եկամուտները հարկվում են եկամտային հարկով՝ օրենքով սահմանված ընդհանուր կարգով:

3) սահմանվել է, որ նոտարները և «Հաստատագրված վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված՝ հաստատագրված վճարներով հարկվող և (կամ) «Արտոնագրային վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի հավելված 7-ի ցանկում ընդգրկված և (կամ) «Շրջանառության հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով շրջանառության հարկով հարկվող գործունեության տեսակների մասով անհատ ձեռնարկատերերը եկամտային հարկը հաշվարկում և վճարում են ամսական 5 հազար դրամի չափով, որը նրանց համար համարվում է եկամտային հարկի գծով վերջնական հարկային պարտավորություն: Միաժամանակ, սահմանվել է, որ «Արտոնագրային վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի հավելված 1-ի ցանկում ընդգրկված գործունեության տեսակների մասով եկամտային հարկ չի հաշվարկվում և չի վճարվում (նախկինում նշված ցանկում ներառված գործունեության տեսակներով զբաղվող անհատ ձեռնարկատեր չհանդիսացող ֆիզիկական անձինք իրենց ցանկությամբ կարող էին վճարել ամսական 5 հազար դրամ պարտադիր սոցիալական ապահովության վճար):

4) 2013 թվականի հունվարի 1-ից վերացվել է ձեռնարկատիրարական գործունեությամբ զբաղվող անհատ ձեռնարկատերերի կողմից մինչև 2013 թվականի հունվարի 1-ը վճարվող նվազագույն եկամտահարկի համակարգը, ինչի արդյունքում սահմանվել է, որ 2013 թվականի հունվարի 1-ից անհատ ձեռնարկարկատեր համարվող ֆիզիկական անձինք եռամսյակային պարբերականությամբ կվճարեն միայն եկամտային հարկի կանխավճարներ՝ 2012 թվականի համար հաշվարկված եկամտային հարկի գումարի 18.75 տոկոսի չափով: Ընդ որում սահմանվել է, որ եթե

մինչև 2013 թվականի առաջին եռամսյակի համար կանխավճարի վճարման վերջնաժամկետը հարկ վճարողը չի հաշվարկել 2012 թվականի եկամտահարկի գումարը, ապա 2013 թվականի առաջին եռամսյակի համար եկամտային հարկի առաջին կանխավճարը չպետք է պակաս լինի 2012 թվականի ընթացքում հաշվարկված կանխավճարի չափից:

Միաժամանակ, սահմանվել է, որ անհատ ձեռնարկատեր հանդիսացող ֆիզիկական անձինք հաստատագրված վճարներով և (կամ) արտոնագրային վճարներով և (կամ) շրջանառության հարկով հարկվող գործունեության և նոտարական գործունեության տեսակներից ստացված եկամուտների մասով եկամտային հարկի կանխավճարներ չեն վճարում:

5) վերանայվել են քաղաքացիաիրավական պայմանագրերի շրջանակներում աշխատանքներ կատարող և ծառայություններ մատուցող ֆիզիկական անձանց կողմից ստացված եկամուտների հարկման մոտեցումները:

2013 թվականից ներդրվել է ևս մեկ նոր հարկատեսակ՝ շրջանառության հարկը, որի գծով առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջե է մուտքագրվել 1.8 մլրդ դրամ: 2013 թվականի հունվարի 1-ից ուժի մեջ մտած «Շրջանառության հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանվել է, որ Հայաստանի Հանրապետությունում շրջանառության հարկ վճարող են համարվում այն անձինք (Հայաստանի Հանրապետության ռեզիդենտ համարվող առևտրային կազմակերպությունները, անհատ ձեռնարկատերերը և նոտարները (այդ թվում՝ նոր ստեղծված (պետական գրանցում ստացած կամ հաշվառված) հարկ վճարողները), որոնց նախորդ օրացուցային տարվա ընթացքում գործունեության բոլոր տեսակների մասով մատակարարված ապրանքների և մատուցված ծառայությունների (կատարված աշխատանքների) իրացումից հասույթը՝ առանց ավելացված արժեքի հարկի, չի գերազանցել 58.35 մլն դրամը: «Շրջանառության հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանվել է, որ շրջանառության հարկով հարկվող օբյեկտ է համարվում հաշվետու ժամանակաշրջանի ընթացքում շրջանառության հարկ վճարողի կողմից մատակարարված ապրանքների և մատուցված ծառայությունների (կատարված աշխատանքների) իրացման շրջանառությունը (իրացումից հասույթը), ինչպես նաև ստացվող այլ եկամուտները:

Միաժամանակ, «Շրջանառության հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանվել են շրջանառության հարկի հետևյալ դրույքաչափերը.

1) առևտրական (առք ու վաճառքի) և արտադրական գործունեությունից եկամուտների դեպքում՝ 3.5 տոկոս,

2) վարձակալությունից եկամուտների, տոկոսների, ռոյալթիների, ակտիվների (այդ թվում՝ անշարժ գույքի) օտարումից եկամուտների դեպքում՝ 10 տոկոս,

3) նոտարական գործունեությունից եկամուտների դեպքում՝ 20 տոկոս,

4) այլ գործունեության (եկամուտների) տեսակներից եկամուտների դեպքում՝ 5 տոկոս:

«Շրջանառության հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանվել է նաև, որ շրջանառության հարկ վճարող առևտրային կազմակերպությունները շահութահարկի կանխավճարներ և նվազագույն շահութահարկի վճարումներ չեն կատարում:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում հարկային եկամուտների և պետական տուրքերի 43.6%-ն ապահովվել է *ավելացված արժեքի հարկի* հաշվին: Այն կազմել է շուրջ 96 մլրդ դրամ և 36.7%-ով կամ 25.7 մլրդ դրամով գերազանցել նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը: ԱԱՀ-ի մուտքերից 57.4 մլրդ դրամը ստացվել է ՀՀ սահմանին հարկումից, 38.6 մլրդ դրամը՝ ներքին շրջանառությունից: Հարկ է նշել, որ ԱԱՀ-ի մուտքերի աճը հիմնականում ապահովվել է ներմուծումից ստացված եկամուտների հաշվին, որոնք 57.5%-ով կամ 20.9 մլրդ դրամով գերազանցել են նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը: Ներքին շրջանառությունից ստացված մուտքերը նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ աճել են 14.2%-ով կամ 4.8 մլրդ դրամով:

«Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-230-Ն օրենքով (ուժի մեջ է 2013 թվականի հունվարի 1-ից) հստակեցվել է, որ սուբսիդիաները, սուբվենցիաները, դրամաշնորհները կամ այլ ձևով ստացվող գումարները չեն հարկվում ավելացված արժեքի հարկով, եթե դրանց դիմաց այդ գումարները ստացողների մոտ, ըստ էության, ապրանքներ մատակարարելու կամ ծառայություններ մատուցելու պարտավորություն չի առաջանում:

2012 թվականի դեկտեմբերի 19-ին Հայաստանի Հանրապետության Ազգային ժողովի կողմից ընդունված՝ «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-240-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2013 թվականի հունվարի 1-ից)՝

1) սահմանվել է, որ ավելացված արժեքի հարկով չեն հարկվում՝

ա) իրավաբանական անձանց կանոնադրական կամ բաժնեհավաք կապիտալում անձին պատկանող բաժնեմասի և փայի նկատմամբ սեփականության իրավունքի՝ այլ անձի փոխանցման գործարքները (այլ ոչ թե իրավաբանական անձի, իրավաբանական անձի կարգավիճակ չունեցող ձեռնարկության նկատմամբ սեփականության իրավունքի փոփոխման (այդ թվում՝ սեփականաշնորհման) գործարքները),

բ) պետության կամ համայնքի կողմից իրավաբանական անձանց կանոնադրական կամ բաժնեհավաք կապիտալում գույքի ներդրման գործարքները,

գ) հողամասից կամովին հրաժարվելու դեպքում քաղաքացու կամ իրավաբանական անձի հողամասը որպես համայնքային սեփականություն՝ համայնքին, կամ որպես պետական սեփականություն՝ պետությանը փոխանցելու գործարքները,

դ) հողամասի, այլ անշարժ գույքի փոխանակության գործարքները, երբ գործարքի կողմ է հանդիսանում պետությունը և (կամ) համայնքը,

2) սահմանվել է, որ իրավաբանական անձի կանոնադրական կամ բաժնեհավաք կապիտալում ֆիզիկական անձանց պատկանող շենքի, բնակարանի, առանձնատան կամ այլ շինության (այդ թվում՝ անավարտ (կիսակառույց)) ներդրումն ազատվում է ավելացված արժեքի հարկից, եթե այդ ներդրմանը համապատասխանող՝ ֆիզիկական անձին պատկանող բաժնեմասը մինչև ներդրումը կատարելու պահին հաջորդող երեք տարին լրանալը չի օտարվել այլ անձի,

3) սահմանվել է, որ վերամշակման կամ նորոգման նպատակով Հայաստանի Հանրապետության ներքին տարածքից արտահանված ապրանքների ներմուծման դեպքում ավելացված արժեքի հարկով հարկվող շրջանառություն է համարվում ապրանքների վերամշակումից կամ նորոգումից հետո ներմուծման մաքսային արժեքի և դրանց արտահանման ժամանակ հայտարարագրված մաքսային արժեքի տարբերության, ինչպես նաև օրենսդրությամբ սահմանված կարգով հաշվարկված մաքսատուրքի և ակցիզային հարկի հանրագումարը (նախկինում վերամշակման կամ նորոգման նպատակով Հայաստանի Հանրապետության ներքին տարածքից արտահանված ապրանքների ներմուծման դեպքում ապրանքների վերամշակումից կամ նորոգումից հետո ներմուծման մաքսային արժեքի և դրանց արտահանման ժամանակ հայտարարագրված մաքսային արժեքի տարբերությունը որպես ավելացված արժեքի հարկով հարկվող շրջանառություն ընդունվում էր միայն այն ժամանակ, երբ անհնար էր լինում որոշել ապրանքի վերամշակման կամ նորոգման արժեքը),

4) սահմանվել է, որ Հայաստանի Հանրապետությունում որպես ձեռնարկատիրական գործունեություն իրականացնող չգրանցված (չհաշվառված) օտարերկրյա անձի կողմից Հայաստանի Հանրապետությունում ավելացված արժեքի հարկով հարկվող գործարք իրականացվելու (ներառյալ՝ այդ անձի սեփականությունը հանդիսացող ապրանքներ ներմուծվելու) դեպքերում այդ գործարքների մասով պայմանագրային հարաբերությունների կողմ հանդիսացող՝ ավելացված արժեքի հարկ վճարող համարվող կամ ավելացված արժեքի հարկի վճարման պարտավորություն կրող անձանց կողմից կատարված գործարքից առաջացող ավելացված արժեքի հարկի գումարը պահելու և պետական բյուջե փոխանցելու պարտավորությունը չի տարածվում արտոնագրային կամ հաստատագրված վճար կամ շրջանառության հարկ վճարող անձանց և անհատ ձեռնարկատեր չհանդիսացող ֆիզիկական անձանց վրա,

5) սահմանվել է, որ «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 8-րդ հոդվածի դրույթները չեն տարածվում հրապարակային պայմանագրի համաձայն ապրանքներ մատակարարող կամ ծառայություններ մատուցող անձանց վրա, եթե հրապարակային պայմանագրով առևտրային գեղչերի կիրառման օրվան նախորդող առնվազն երկու աշխատանքային օր առաջ հարկային մարմին է ներկայացրել վերադաս հարկային մարմնի կողմից սահմանված ձևի հայտարարություն՝ առևտրային գեղչեր կիրառելու վերաբերյալ,

6) ուժը կորցրած են ճանաչվել անմիջապես ներմուծող և (կամ) անմիջական արտադրող համարվող հարկ վճարողների ավելացված արժեքի հարկով հարկվող շրջանառության որոշման՝ «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 8-րդ հոդվածի 12-րդ մասով սահմանված մոտեցումները,

7) հստակեցվել է, որ արտարժույթի առուվաճառքի գործունեության մասով ավելացված արժեքի հարկով հարկվող շրջանառություն է համարվում արտարժույթի վաճառքի և ձեռքբերման արժեքների դրական տարբերությունը,

8) սահմանվել է, որ եթե անձը օրենքի խախտմամբ իրեն չի համարել ավելացված արժեքի հարկ վճարող կամ ավելացված արժեքի հարկ վճարող համարվող անձն ավելացված արժեքի հարկով հարկվող գործարքների գծով դուրս գրված հաշվարկային փաստաթղթում ավելացված արժեքի հարկի գումարի առանձնացում չի կատարել կամ հաշվարկային փաստաթուղթ դուրս չի գրել և, միաժամանակ, նշված դեպքերում ավելացված արժեքի հարկ վճարող համարվող անձն ավելացված արժեքի հարկի գումարը չի արտացուցել ավելացված արժեքի հարկի հաշվարկի համապատասխան տողերում, ապա ավելացված արժեքի հարկի գումարը հաշվարկվում է ավելացված արժեքի հարկի 20 տոկոս դրույքաչափի կիրառմամբ,

9) վերանայվել է «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 13-րդ հոդվածով սահմանված՝ ծառայությունների մատուցման վայրի սահմանումը: Մասնավորապես սահմանվել է, որ բացառությամբ «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 14-րդ հոդվածով սահմանված դեպքերի, ծառայության մատուցման վայր է համարվում ծառայություն մատուցող կազմակերպության պետական գրանցման կամ անհատ ձեռնարկատիրոջ հաշվառման վայրը, իսկ դրանց բացակայության դեպքում՝ կազմակերպության հիմնադիր փաստաթղթում նշված վայրը կամ կազմակերպության մշտական ստորաբաժանման գտնվելու վայրը, եթե ծառայությունները մատուցվում են անմիջականորեն այդ ստորաբաժանման միջոցով, իսկ ծառայությունն անհատ ձեռնարկատիրոջ կողմից մատուցվելու դեպքում՝ նրա բնակության վայրը,

10) սահմանվել է, որ «Ավելացված արժեքի հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 14-րդ հոդվածի 4-րդ պարբությամբ նշված ծառայությունների դեպքում ծառայությունների

մատուցման վայր է համարվում ծառայություն ստացող կազմակերպության պետական գրանցման կամ անհատ ձեռնարկատիրոջ հաշվառման վայրը, իսկ դրանց բացակայության դեպքում՝ կազմակերպության հիմնադիր փաստաթղթում նշված վայրը կամ կազմակերպության մշտական ստորաբաժանման գտնվելու վայրը, եթե ծառայությունները ստացվում են անմիջականորեն այդ ստորաբաժանման միջոցով, իսկ ծառայությունն անհատ ձեռնարկատիրոջ կողմից ստացվելու դեպքում՝ նրա բնակության վայրը,

11) սահմանվել է, որ մեկից ավելի անձանց ընդհանուր սեփականությունը հանդիսացող գույքի օտարման դեպքում ավելացված արժեքի հարկի շեմը կիրառվում է մեկ անգամ՝ անկախ պայմանագրով գույք օտարող կողմում հանդես եկող անձանց թվաքանակից կամ այդ գույքի նկատմամբ սեփականություն ունեցողների թվաքանակից,

12) հարկային մարմնում որպես ավելացված արժեքի հարկ վճարող հաշվառված չհամարվելու ժամանաշրջանում ավելացված արժեքի հարկ վճարողների կողմից հարկային հաշիվներ դուրս գրելու դեպքերի համար սահմանվել է տուգանք՝ դուրս գրված հարկային հաշիվներում առանձնացված ավելացված արժեքի հարկի գումարի տասը տոկոսի չափով,

13) սահմանվել է, որ հարկային մարմին ներկայացված ավելացված արժեքի հարկի հաշվարկներով պետական բյուջե վճարման ենթակա ավելացված արժեքի հարկի գումարը պակաս ցույց տալու կամ պետական բյուջեից հաշվանցման ենթակա գումարն ավել ցույց տալու դեպքերում (երբ պարզվում է, որ փաստացի իրականացված գործարքի գծով առաջացող պարտավորությունը նվազեցնելու նպատակով գործարքի իրական պայմաններին համապատասխանող՝ դուրս գրված հարկային հաշիվը հարկ վճարողի կողմից անվավեր է ճանաչվել), պակաս հաշվարկված՝ պետական բյուջե վճարման ենթակա ավելացված արժեքի հարկի գումարների կամ պետական բյուջեից ավել հաշվանցված գումարների նկատմամբ հաշվարկվում է տուգանք այդ գումարների 100 տոկոսի չափով:

Ավելացված արժեքի հարկի մուտքերում 1.1 մլրդ դրամ են կազմել ծխախոտի արտադրանքի համար գանձվող հաստատագրված վճարները, որից 671.8 մլն դրամը ստացվել է տեղական արտադրության, 462 մլն դրամը՝ ներմուծվող ծխախոտից: Նշված մուտքերը նախորդ տարվա համեմատ կազմել են համապատասխանաբար 92.1% և 104.3%: «Ծխախոտի արտադրանքի համար հաստատագրված վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-127-Ն օրենքով 2012 թվականի համեմատությամբ բարձրացվել են ԱՏԳ ԱԱ 2402 20 900 11, 2402 20 100 11, 2402 90 000 13, 2402 20 900 12, 2402 20 100 12, 2402 90 000 14 ծածկագրերին դասվող ծխախոտի արտադրանքի հաստատագրված վճարի դրույքաչափերը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի հարկային եկամուտների ու պետական տուրքերի 4.8%-ն ապահովվել է *ակցիզային հարկի* հաշվին՝ կազմելով 10.5 մլրդ դրամ: Մասնավորապես՝ հանրապետություն ներմուծվող ենթաակցիզային ապրանքների հարկումից ստացվել է 6.3 մլրդ դրամ, հանրապետությունում արտադրվող ենթաակցիզային ապրանքների հարկումից՝ 4.2 մլրդ դրամ: Ընդ որում, տեղական արտադրության ենթաակցիզային ապրանքների հարկումից ստացված մուտքերը նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նվազել են 11.5%-ով, իսկ ներմուծվող ապրանքների գծով մուտքերը՝ ավելացել 13.4%-ով. արդյունքում ակցիզային հարկի ընդհանուր մուտքերն աճել են 2%-ով կամ 201.6 մլն դրամով:

«Ակցիզային հարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-250-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2013 թվականի հունվարի 1-ից)՝

1) ակցիզային հարկով հարկվող ԱՏԳ ԱԱ 2206 00 390, 2206 00 590 և 2206 00 890 ապրանքային ծածկագրերին դասվող պտղային, հատապտղային, մրգային և այլ գինիների համար ակցիզային հարկի դրույքաչափը սահմանվել է տեղական արտադրության դեպքում՝ բացթողնման գնի (առանց ավելացված արժեքի հարկի և ակցիզային հարկի), իսկ ներմուծման դեպքում՝ մաքսային արժեքի 10 տոկոսի, բայց ոչ պակաս, քան 1 լիտրի համար 100 դրամի չափով՝ նախկինում ներքին արտադրանքի 1 լիտրի համար սահմանված 25 դրամի, իսկ ապրանքների ներմուծման դեպքում՝ 1 լիտրի համար սահմանված 270 դրամի փոխարեն,

2) ակցիզային հարկի արտոնություն է սահմանվել 40 տոկոս և բարձր սպիրտայնությամբ չջալցված կոնյակի՝ կոնյակ արտադրող այլ անձանց օտարման նկատմամբ,

3) սահմանվել է, որ ԱՏԳ ԱԱ 2710 19 710-2710 19 980 ապրանքային ծածկագրերին դասվող բոլոր տեսակի քսայուղերը համարվում են ենթաակցիզային ապրանքներ: Նշված ապրանքատեսակների համար ակցիզային հարկի դրույքաչափ է սահմանվել տեղական արտադրության դեպքում բացթողման գնի, իսկ ներմուծման դեպքում՝ մաքսային արժեքի 10 տոկոս, բայց ոչ պակաս քան 1 կգ-ի համար 400 դրամը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեի հարկային եկամուտների եկամուտների և պետական տուրքերի 10.4%-ն ապահովվել է *շահութահարկի* հաշվին՝ կազմելով շուրջ 23 մլրդ դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ շահութահարկի մուտքերն աճել են 0.5%-ով կամ 121.7 մլն դրամով:

«Շահութահարկի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-238-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2013 թվականի հունվարի 1-ից).

1) սահմանվել է, որ ոչ ռեզիդենտի հայաստանյան աղբյուրներից ստացված եկամուտներ են համարվում Հայաստանի Հանրապետության տարածքից դուրս Հայաստանի Հանրապետության ռեզիդենտին կամ այլ ոչ ռեզիդենտի՝ Հայաստանի Հանրապետությունում հաշվառված առանձնացված ստորաբաժանմանը մատուցված՝ խորհրդատվական, իրավաբանական, հաշվապահական, կառավարման, փորձագիտական, մարքեթինգային, գովազդային, թարգմանչական, ինժեներական և համանման այլ ծառայություններից ստացված եկամուտները: Ընդ որում, նշված եկամտատեսակների համար ոչ ռեզիդենտի շահութահարկի դրույքաչափը սահմանվել է 20 տոկոս,

2) սահմանվել է, որ հարկային գործակալները աղբյուրի մետ ոչ ռեզիդենտի շահութահարկի գումարը պահում են ոչ միայն ոչ ռեզիդենտին փաստացի եկամուտ վճարելու դեպքերում, այլ նաև այլ գույքով, դեբիտորական և կրեդիտորական պարտքերի հաշվանցման, պարտքերի վերաձևակերպման կամ պարտքերի նորացման, ինչպես նաև հայաստանյան աղբյուրներից ստացման ենթակա եկամուտների մասով հարկային գործակալի նկատմամբ ոչ ռեզիդենտի կողմից հարկային գործակալ չհանդիսացող անձին պահանջի իրավունքի զիջման դեպքերում:

Մաքսսպորտի գծով մուտքերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են շուրջ 10.9 մլրդ դրամ՝ ապահովելով պետական բյուջեի հարկերի և տուրքերի 5%-ը և 69.3%-ով կամ 4.5 մլրդ դրամով գերազանցել 2012 թվականի նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը:

2012 թվականի դեկտեմբերի 5-ի «Հայաստանի Հանրապետության մաքսային օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով (ՀՕ-224-Ն) (ուժի մեջ է մտել 2013 թվականի հունվարի 6-ից) վերանայվել են մաքսատուրքի դրույքաչափերը: Մասնավորապես՝

1) վերախմբագրվել է Հայաստանի Հանրապետության մաքսային օրենսգրքի 199-րդ հոդվածը, ինչի արդյունքում հետագա արտահանման պարտավորությամբ Հայաստանի Հանրապետություն ներմուծված ապրանքները և տրանսպորտային միջոցները սահմանված ժամկետում չարտահանելու կամ հետագա ներմուծման պարտավորությամբ արտահանված ապրանքները և տրանսպորտային միջոցները սահմանված ժամկետում Հայաստանի Հանրապետություն չներմուծելու դեպքերի համար սահմանված՝ մաքսային արժեքի 10 տոկոսի չափով տուգանքը փոխարինվել է խախտման օրվա դրությամբ այդ ապրանքների և տրանսպորտային միջոցների համար «Ներմուծում՝ ազատ շրջանառության համար» մաքսային ռեժիմով նախատեսված մաքսային վճարների մեծության 50 տոկոսի, բայց ոչ պակաս, քան 50 հազար դրամի չափով տուգանքով՝ տուգանքի մեծությունը կապելով խախտման հետևանքով պետական բյուջե պակաս վճարված մաքսային վճարների մեծության հետ,

2) վերախմբագրվել է Հայաստանի Հանրապետության մաքսային օրենսգրքի 199.1-ին հոդվածի 1-ին կետը, ինչի արդյունքում օրենսգրքով արգելված դեպքերում մաքսային հսկողության տակ գտնվող ապրանքներն ու տրանսպորտային միջոցները բնական մաշվածության հետևանքով առաջացած փոփոխություններից բացի այլ փոփոխությունների ենթարկելու դեպքերի համար սահմանված՝ մաքսային արժեքի 10 տոկոսի չափով տուգանքը փոխարինվել է այդ ապրանքների և տրանսպորտային միջոցների համար «Ներմուծում՝ ազատ շրջանառության համար» մաքսային ռեժիմով նախատեսված մաքսային վճարների մեծության 50 տոկոսի, բայց ոչ պակաս, քան 50 հազար դրամի չափով տուգանքով՝ տուգանքի մեծությունը կապելով խախտման հետևանքով պետական բյուջե պակաս վճարված մաքսային վճարների մեծության հետ,

3) ամբողջությամբ վերախմբագրվել է Հայաստանի Հանրապետության մաքսային օրենսգրքի 203-րդ հոդվածը, ինչի արդյունքում ապրանքները և տրանսպորտային միջոցները չհայտարարագրելու կամ ոչ իրենց անվամբ հայտարարագրելու կամ հայտարարագրման ժամանակ ոչ ճշգրիտ տեղեկություններ նշելու դեպքերի համար սահմանված՝ մաքսային արժեքի չափով տուգանքը փոխարինվել է՝

ա) 50 հազար դրամի չափով տուգանքով, եթե խախտման արդյունքում չի առաջանում մաքսային վճարների (բացառությամբ մաքսավճարի) պակաս հաշվարկում կամ չհաշվարկում, ոչ սակագնային կարգավորման միջոցների չկիրառում, ինչպես նաև եթե խախտումը չի բնութագրվում հանցագործության հատկանիշներով,

բ) պակաս վճարված մաքսային վճարների մեծության 50 տոկոսի չափով տուգանքով (զանձելով նաև պակաս վճարված մաքսային վճարները), եթե խախտման արդյունքում առաջանում է մաքսային վճարների պակաս հաշվարկում կամ չհաշվարկում, ինչպես նաև եթե խախտումը չի բնութագրվում հանցագործության հատկանիշներով,

գ) այդ ապրանքների և տրանսպորտային միջոցների մաքսային արժեքի չափով տուգանքով, եթե առաջանում է ոչ սակագնային կարգավորման միջոցների չկիրառում՝ հանցագործության հատկանիշների բացակայության դեպքում,

դ) մաքսային արժեքի 10 տոկոսի չափով տուգանքով, եթե արդյունքում չեն առաջանում մաքսային վճարներ (բացառությամբ մաքսավճարի), սակայն կատարված խախտման արդյունքում մաքսային հայտարարագրում արտացոլվում են ապրանքների արտահանման երկրում կամ Հայաստանի Հանրապետությունում ձեռք բերված և մաքսային սահմանով տեղափոխված կամ տեղափոխվող ապրանքների ձեռքբերման արժեքներից կամ քանակներից բարձր կամ ցածր արժեքներ կամ քանակներ, ինչպես նաև եթե խախտումը չի բնութագրվում հանցագործության հատկանիշներով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջե են մուտքագրվել 2.7 մլրդ դրամ *հաստատագրված վճարներ* (առանց ծխախոտի արտադրանքի հաստատագրված վճարների)՝ ապահովելով հարկային եկամուտների ու պետական տուրքերի 1.2%-ը: Նշված ցուցանիշը նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ նվազել է 42.8%-ով կամ 2 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված «Հաստատագրված վճարների մասին» ՀՀ օրենքում կատարված փոփոխություններով, որոնց համաձայն, մասնավորապես, 2012 թվականի ապրիլի 1-ից գործունեության մի քանի տեսակներ դուրս բերվեցին հաստատագրված վճարով հարկվող գործունեության տեսակների ցանկից:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջե են մուտքագրվել շուրջ 5.9 մլրդ դրամ *բնօգտագործման և բնապահպանական վճարներ*՝ կազմելով հարկերի և տուրքերի 2.7%-ը: Նշված գումարից շուրջ 2.5 մլրդ դրամը կազմել է արդյունահանված մետաղական օգտակար հանածոների և դրանց վերամշակման արդյունքում ստացված արտադրանքի իրացման համար վճարված ռոյալթին, 1.4 մլրդ դրամը՝ այլ պետություններում գրանցված տրանսպորտային միջոցներից օդային ավազան վնասակար նյութեր արտանետելու համար գանձվող վճարները, 1 մլրդ դրամը՝ օգտակար հանածոների արդյունահանման դիմաց վճարները, 547.2 մլն դրամը՝ ՀՀ ներմուծվող շրջակա միջավայրին վնաս պատճառող ապրանքների համար գանձվող վճարները: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ բնօգտագործման և բնապահպանական վճարները նվազել են 6.3%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված արդյունահանված մետաղական օգտակար հանածոների և դրանց վերամշակման արդյունքում ստացված արտադրանքի իրացման համար վճարվող ռոյալթի և օգտակար հանածոների արդյունահանման համար գանձվող վճարների նվազմամբ: Միևնույն ժամանակ, նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ այլ պետություններում գրանցված տրանսպորտային միջոցներից օդային ավազան վնասակար նյութեր արտանետելու համար գանձվող վճարներն աճել են մոտ 3.9 անգամ:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջե են մուտքագրվել 3.1 մլրդ դրամի *այլ հարկեր*՝ կազմելով հարկերի և տուրքերի 1.4%-ը: Մասնավորապես՝ 1.6 մլրդ դրամ են կազմել արտոնագրային վճարները՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի 184.7 մլն դրամի դիմաց: Շուրջ 43 մլն դրամ է կազմել «Կոնցեսիայի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված ռոյալթին, 843.2 մլն դրամ՝ ճանապարհային վճարները, 34.1 մլն դրամ՝ ռադիոհաճախականության օգտագործման թույլտվության տրամադրման (գործողության ժամկետի երկարաձգման) վճարները, 89.2 մլն դրամ՝ հարկային օրենսդրության խախտման համար «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված տուգանքները, 130.8 մլն դրամ՝ հանրային ծառայությունների կարգավորման պարտադիր վճարները, 4.5 մլն դրամ՝ կոնցեսիոն վճարը, և 303 մլն դրամ՝ ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի նյութական խրախուսման ֆոնդի եկամուտները: Նախորդ

տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ այլ հարկերի փաստացի ցուցանիշն աճել է մոտ 2.2 անգամ կամ 1.7 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է արտոնագրային և ճանապարհային վճարների աճով:

2012 թվականի դեկտեմբերի 19-ին ՀՀ ԱԺ կողմից ընդունված՝ «Արտոնագրային վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-243-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2013 թվականի հունվարի 1-ից)՝

1) անհատ ձեռնարկատեր չհանդիսացող ֆիզիկական անձանց մասով վերանայվել է արտոնագրային վճար վճարող համարվելու համար հիմք ընդունվող տարեկան իրացման շրջանառության շեմի մեծությունը: Մասնավորապես, նախկինում գործող 6 միլիոն դրամ շեմի փոխարեն սահանվել է 9 միլիոն դրամ շեմ,

2) «Արտոնագրային վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի թիվ 1 հավելվածում ներառված գործունեության տեսակներով զբաղվող ֆիզիկական անձանց համար ևս նախատեսվել է մեկից ավել ամիսների համար արտոնագիր ստանալու դեպքերում արտոնագրային վճարի չափը նվազեցնող գործակից,

3) հստակեցվել է, որ «Արտոնագրային վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 9-րդ հոդվածի 6-րդ մասով սահմանված տուգանքը կիրառվում է նաև նույն օրենքով սահմանված գործակիցներից ցածր գործակիցներ կիրառելու հետևանքով արտոնագրային վճարը պակաս հաշվարկելու դեպքերում: Միաժամանակ սահմանվել է, որ հարկային մարմնի կողմից խախտումն արձանագրվելուց հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, նույն գործունեության տեսակի գծով նույն խախտումը թույլ տալու դեպքերում արտոնագրային վճար վճարողից գանձվում են տվյալ ժամանակահատվածի համար պակաս վճարված արտոնագրային վճարը և տուգանք՝ պակաս վճարված արտոնագրային վճարի գումարի չափով: Բացի այդ, հստակեցվել է նաև, որ առանց արտոնագրի գործունեություն իրականացնելու դեպքերում որպես գործունեության նվազագույն ժամանակահատված հիմք է ընդունվում երեք ամիսը,

4) սահմանվել է, որ «Արտոնագրային վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի թիվ 7 հավելվածում նշված գործունեության տեսակով (տեսակներով) զբաղվելու դեպքում արտոնագրային վճարը նույն օրենքի թիվ 8 հավելվածով սահմանված ժամկետում չվճարելու դեպքում կիրառվում է «Հարկերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 23-րդ հոդվածով սահմանված չափով տույժ՝ գործունեության իրականացման ժամանակահատվածի առաջին օրվանից սկսած,

5) ուժը կորցրած է ճանաչվել «Արտոնագրային վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 2-րդ հավելվածը, ինչի արդյունքում՝

ա) առևտրի իրականացման վայրերից դուրս գտնվող՝ Երևան քաղաքում՝ 7մ², այլ վայրերում՝ 10մ² առևտրական տարածքը չգերազանցող կրպակի միջոցով առևտրական գործունեությունը և համակարգչային խաղերի կազմակերպման գործունեությունը տեղախափոխվել են հարկման ընդհանուր համակարգ,

բ) վերանայվել են նախկինում անհատ ձեռնարկատեր հանդիսացող ֆիզիկական անձանց կողմից իրականացվող՝ թեթև մարդատար մեքենայով ուղևորափոխադրման, բիլիարդ խաղի կազմակերպման, սեղանի թենիս խաղի կազմակերպման, վարսավիրական ծառայությունների մատուցման, ավտոմեքենաների տեխնիկական սպասարկման և նորոգման գործունեության տեսակների համար սահմանված արտոնագրային վճարների դրույքաչափերը,

6) արտոնագրային վճարների համակարգում են ներառվել մետաղադրամով շահագործվող ավտոմատների միջոցով սննդի առևտրի կազմակերպման գործունեությունը, մետաղադրամով շահագործվող ավտոմատների միջոցով խաղերի կազմակերպման գործունեությունը, ատամնաբուժական գործունեությունը, ատամնատեխնիկական գործունեությունը, անշարժ գույքի առքուվաճառքի կամ վարձակալության միջնորդային գործունեությունը,

7) սահմանվել է, որ արտոնագրային վճարի հարկման օբյեկտ չեն համարվում հանրային սննդի ոլորտում իրականացվող գործունեությունը, եթե այդ գործունեությունը կազմակերպվում է 600մ² գերազանցող սպասարկման սրահի մակերես ունեցող հանրային սննդի օբյեկտում,

8) վերանայվել են բացառապես հանդիսությունների, արարողությունների կամ համանման այլ միջոցառումների համար նախատեսված սրահներում հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն իրականացնելու համար օրական կտրվածքով արտոնագրային վճար վճարող համարվելու մոտեցումները: Մասնավորապես, սահմանվել է, որ օրական կտրվածքով արտոնագրային վճար վճարող կարող են համարվել այն հանրային սննդի օբյեկտները, որոնք գործունեություն են իրականացնում հանդիսությունների, արարողությունների կամ համանման այլ միջոցառումների կազմակերպման համար նախատեսված՝ 100 մ² և ավելի մակերես ունեցող սրահում, և որոնց՝ հանրային սննդի գործունեության իրականացման տվյալ վայրի սրահների ընդհանուր մակերեսը չի գերազանցում 600 մ²,

9) սահմանվել են (վերանայվել են) որոշ գործունեության տեսակների մասով արտոնագրային վճարի հաշվարկման համար հիմք ընդունվող գործակիցներ: Մասնավորապես՝

ա) սահմանվել են սեզոնայնության հետ կապված գործակիցներ բացօթյա վայրերի միջոցով հանրային սննդի ոլորտում գործունեություն իրականացնելու համար,

բ) բացառապես հանդիսությունների, արարողությունների կամ համանման այլ միջոցառումների կազմակերպման համար նախատեսված սրահների միջոցով հանրային սննդի ոլորտում Երևան քաղաքում իրականացվող գործունեության համար սահմանվել է նոր գործակից, որը համասար է 3-ի,

գ) սահմանվել է 5 գործակից (նախկինում սահմանված էր 3) հետտապար և անհատական կամ համայնքային համանման այլ ցուցադրումներ ունեցող հանրային սննդի գործունեության իրականացման վայրերի համար:

2012 թվականի դեկտեմբերի 19-ին ՀՀ ԱԺ կողմից ընդունված՝ «Հարկերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություններ և լրացում կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-237-Ն օրենքով (ուժի մեջ է մտել 2013 թվականի հունվարի 1-ից) «Հարկերի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 15 հոդվածի «թ» կետով նախատեսված տեղեկությունները չփակցնելու կրկնական փաստն արձանագրելու դեպքերի համար նախատեսված տուգանքի չափը 500 հազար դրամից նվազեցվել է մինչև 100 հազար դրամ: Մեկ տարվա ընթացքում անապրանք փաստաթուղթ դուրս գրելու և ձեռքբերելու դեպքերի համար սահմանվել է տուգանքի նվազագույն չափ՝ 2 միլիոն դրամի չափով:

2012 թվականի դեկտեմբերի 19-ին ՀՀ ԱԺ կողմից ընդունված՝ «Հսկիչ-դրամարկղային մեքենաների կիրառման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» Հայաստանի Հանրապետության ՀՕ-244-Ն օրենքով՝

1) ավելի խիստ տուգանքներ են սահմանվել «Արտոնագրային վճարների մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի համաձայն, արտոնագրային վճարների օբյեկտ չհամարվող հանրային սննդի օբյեկտում գործունեության իրականացնող տնտեսավարող սուբյեկտների կողմից թույլ տրված հսկիչ-դրամարկղային մեքենաների գրանցման կարգի և (կամ) շահագործման կանոնների խախտումների համար,

2) սահմանվել է, որ հսկիչ-դրամարկղային մեքենաների գրանցման կարգի և (կամ) շահագործման կանոնների խախտումների համար կիրառվող տուգանքի հաշվարկման համար հիմք է ընդունվում ոչ թե տվյալ խախտումն արձանագրելու ամսվան նախորդող ամսվա ընթացքում տվյալ առևտրի իրականացման վայրում տեղադրված հսկիչ-դրամարկղային մեքենաների միջոցով արձանագրված շրջանառության երկու տոկոսը, այլ խախտումն արձանագրելու ամսվան նախորդող եռամսյակի ընթացքում արձանագրված շրջանառության 0.7 տոկոսը:

Պեղական փուրք

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջե են մուտքագրվել շուրջ 5.4 մլրդ դրամ պետական տուրքեր, որոնք կազմում են կանխատեսված ցուցանիշի 98.9%-ը: Շեղումը հիմնականում պայամանավորված է ֆիզիկական անձանց տրվող իրավաբանական նշանակություն ունեցող փաստաթղթերի, որոշակի ծառայությունների կամ գործողությունների և օրենքով սահմանված այլ ծառայությունների և գործողությունների համար գանձվող վճարների կատարողականով, որոնց գծով պետական բյուջե է մուտքագրվել համապատասխանաբար 590.9

մլն դրամ և 1.9 մլրդ դրամ՝ կազմելով կանխատեսված ցուցանիշների 66.8%-ը և 92.8%-ը: 2013 թվականի առաջին եռամսյակում ծրագրի գերազանցում է արձանագրվել դատարան տրվող հայցադիմումների, դիմումների ու գանգատների, դատարանների վճիռների և որոշումների դեմ տրվող վճռաբեկ բողոքների համար, ինչպես նաև դատարանի կողմից տրվող փաստաթղթերի պատճեններ (կրկնօրինակներ) տալու (43.1%-ով՝ կազմելով 498.6 մլն դրամ), հյուպատոսական ծառայությունների կամ գործողությունների (32%-ով՝ 481.2 մլն դրամ), պետական գրանցման (13.7%-ով՝ 895.4 մլն դրամ), գյուտերի, օգտակար մոդելների, արդյունաբերական նմուշների, ապրանքային և սպասարկման նշանների, ապրանքների ծագման տեղանունների, ֆիրմային անվանումների, ինտեգրալ միկրոսխեմաների տոպոլոգիաների իրավական պահպանության հետ կապված գործողությունների (12.4%-ով՝ 70.6 մլն դրամ), լիցենզավորման ենթակա գործունեություն իրականացնելու նպատակով լիցենզիաներ տալու (0.6%-ով՝ 926.7 մլն դրամ) համար գանձվող տուրքերի գծով: Հաշվետու եռամսյակում մշակութային արժեքների արտահանման կամ ժամանակավոր արտահանման իրավունքի վկայագիր տալու համար գանձվող տուրքերն ապահովել են 100% կատարողական՝ կազմելով 200 հազ. դրամ: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ պետական տուրքի մուտքերն ավելացել են 9%-ով կամ 446.5 մլն դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է պետական գրանցման և դատարան տրվող հայցադիմումների, դիմումների ու գանգատների, դատարանների վճիռների և որոշումների դեմ տրվող վճռաբեկ բողոքների, ինչպես նաև դատարանի կողմից տրվող փաստաթղթերի պատճեններ (կրկնօրինակներ) տալու համար գանձվող տուրքերի ավելացմամբ:

«Պետական տուրքի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում կատարված փոփոխությունների համաձայն՝

1. օրենքի 43-րդ հոդվածում սահմանվել է, որ 14-րդ բաժնում սահմանված յուրաքանչյուր վայրում մինչև 100 մեքենայացված շահումներով խաղերի սարքավորումների շահագործմամբ շահումներով խաղերի կազմակերպման և Երևան քաղաքի վարչական սահմաններից ուղիղ գծով 15 կիլոմետրից մինչև 80 կիլոմետր հեռավորության համար 2013 թվականի ընթացքում վճարման ենթակա հերթական տարեկան պետական տուրքի գումարի մեծությունը՝ մինչև 2014 թվականի հունվարի 1-ն ընկած ժամանակահատվածի համար իրականացվող գործունեության մասով, որոշվում է նույն օրենքի 14-րդ բաժնում սահմանված յուրաքանչյուր վայրում մինչև 100 մեքենայացված շահումներով խաղերի սարքավորումների շահագործմամբ շահումներով խաղերի կազմակերպման և Երևան քաղաքի վարչական սահմաններից ուղիղ գծով 15 կիլոմետրից մինչև 80 կիլոմետր հեռավորության համար սահմանված տարեկան պետական տուրքի գումարի մեկ տասներկուերորդի և 2013 թվականի ընթացքում հերթական պետական տուրքի վճարման ամսվանից մինչև 2014 թվականի հունվարի 1-ն ընկած ժամանակահատվածում ներառված, այդ

թվում՝ ոչ ամբողջական, ամիսների թվի արտադրյալով (լրացումն ուժի մեջ է մտել 2012 թվականի դեկտեմբերի 28-ից),

2. օգտակար հանածոների արդյունահանման նպատակով երկրաբանական ուսումնասիրության թույլտվության տրամադրման համար սահմանվել է բազային տուրքի 50-ապատիկի չափով պետական տուրք (լրացումն ուժի մեջ է մտել 2013 թվականի հունվարի 1-ից),

3. սև մետաղի թափոնների և ջարդոնի, սև մետաղից պատրաստված խողովակների և դրանց կցամասերի յուրաքանչյուր տոննայի արտահանման համար սահմանվել են բազային տուրքի 80-ապատիկի չափով, իսկ գունավոր մետաղների ջարդոնի յուրաքանչյուր տոննայի արտահանման համար՝ բազային տուրքի 100-ապատիկի չափով պետական տուրքեր (լրացումն ուժի մեջ է մտել 2013 թվականի հունվարի 7-ից):

Պաշտոնական դրամաշնորհներ

2013 թվականի առաջին եռամսյակում արտաքին աղբյուրներից ստացվել են շուրջ 1.4 մլրդ դրամ պաշտոնական դրամաշնորհներ՝ կազմելով ծրագրով նախատեսվածի 22.4%-ը: Նշված ցուցանիշը հիմնականում պայմանավորված է Եվրոպական հարևանության շրջանակներում 2010թ. Ազգային գործողությունների ծրագրի ֆինանսավորման համար նախատեսված 3.1 մլրդ դրամը չստանալու հանգամանքով: Բացի այդ, որոշ նպատակային ծրագրերի դեպքում, ծրագրերի կատարման աստիճանով պայմանավորված, թվով 20 նպատակային ծրագրերի շրջանակներում նախատեսված դրամաշնորհները չեն ստացվել, իսկ որոշ ծրագրերի շրջանակներում միջոցները ստացվել են ոչ ամբողջությամբ: Հաշվետու ժամանակահատվածում նպատակային դրամաշնորհային ծրագրերի շրջանակներում ընդհանուր առմամբ ստացվել է 900.6 մլն դրամ կամ առաջին եռամսյակում նախատեսվածի 37.2%-ը: Մասնավորապես՝ 46.6 մլն դրամ է ստացվել Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում՝ կազմելով նախատեսվածի 18.3%-ը, 28.8 մլն դրամ (նախատեսվածի 119.2%-ը)՝ ԱՄՆ կառավարության աջակցությամբ իրականացվող «Հազարամյակի մարտահրավեր» դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում, 2.5 մլն դրամ (նախատեսվածի 0.4%-ը)՝ Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային ծրագրի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցման դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում, 6.5 մլն դրամ (նախատեսվածի 19.3%-ը)՝ ԱՄՆ հիվանդությունների կանխարգելման և վերահսկման կենտրոնի կողմից իրականացվող Սեզոնային գրիպի համաճարակաբանական ցանցի հիմնման և արձագանքման դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում, իսկ Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում ստացվել է 200.3 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 68.3%-ը: Հաշվետու եռամսյակում ևս 462.6 մլն դրամ մուտքագրվել է պետական հիմնարկների արտաբյուջետային

հաշիվներին՝ նրանց կողմից իրականացվող ծրագրերի ֆինանսավորման համար, որոնք կազմել են առաջին եռամսյակում ծրագրված միջոցների 91.6%-ը:

Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ՀՀ պետական բյուջե մուտքագրված պաշտոնական դրամաշնորհները նվազել են 22%-ով կամ 384.1 մլն դրամով:

Այլ եկամուտներ

ՀՀ պետական բյուջեի այլ եկամուտները 2013 թվականի առաջին եռամսյակում կազմել են շուրջ 10.8 մլրդ դրամ և 22.3%-ով գերազանցել եռամսյակային ծրագիրը: Նշված գումարից 4.6 մլրդ դրամը կազմել են ՀՀ պետական հիմնարկների արտաբյուջետային եկամուտները՝ ապահովելով 87.9% կատարողական: Այլ եկամուտների ծրագրի գերազանցումն ապահովվել է հիմնականում բանկերում և այլ ֆինանսավարկային հաստատություններում բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարների, ինչպես նաև օրենքով և իրավական այլ ակտերով սահմանված՝ պետական բյուջե մուտքագրվող այլ եկամուտների հաշվին, որոնք համապատասխանաբար 531.1 և 793 տոկոսով գերազանցել են եռամսյակային ծրագրային ցուցանիշները:

Պետական սեփականություն հանդիսացող գույքի վարձակալությունից եկամուտները հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 75.9 մլն դրամ՝ 62.6%-ով գերազանցելով ծրագիրը: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ պետական գույքի վարձակալությունից եկամուտներն աճել են 27.8%-ով:

Շուրջ 9.2 մլն դրամ է մուտքագրվել իրավաբանական անձանց կապիտալում կատարված ներդրումներից ստացվող շահաբաժինների գծով՝ գերազանցելով առաջին եռամսյակում նախատեսված ցուցանիշը 83%-ով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված մուտքերն աճել են 7.3%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի ծախսերի նկատմամբ եկամուտների գերազանցումից ՀՀ պետական բյուջե է մուտքագրվել 59.3 մլն դրամ, որը 2013 թվականի պետական բյուջեով չէր նախատեսվել:

Եռամսյակային ծրագրի 1.1% գերազանցում է արձանագրվել պետության կողմից տված վարկերի օգտագործման դիմաց ստացված տոկոսների գծով, որոնք կազմել են 474.2 մլն դրամ: Մասնավորապես՝ ռեզիդենտներին տրամադրված վարկերի օգտագործման տոկոսավճարները կազմել են շուրջ 418 մլն դրամ՝ 1.2%-ով գերազանցելով ծրագիրը: Ոչ ռեզիդենտներին տրամադրված վարկերի օգտագործման տոկոսավճարները նախատեսված ծավալով վճարվել են՝ կազմելով 56.2 մլն դրամ:

Բյուջեի ժամանակավոր ազատ միջոցների տեղաբաշխումից և դեպոզիտներից ստացվող տոկոսավճարներն առաջին եռամսյակում կազմել են 1.3 մլրդ դրամ՝ 6.3 անգամ գերազանցելով առաջին եռամսյակի ծրագրային ցուցանիշը և 11.6%-ով՝ 2012 թվականի նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը:

Շուրջ 1.9 մլրդ դրամ (117.5%) պետական բյուջե է մուտքագրվել իրավախախտումների համար գործադիր և դատական մարմինների կողմից կիրառվող պատժամիջոցներից՝ 49.6%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը:

Ապրանքների մատակարարումից և ծառայությունների մատուցումից եկամուտների, ոչ պաշտոնական դրամաշնորհների և օրենքով և իրավական այլ ակտերով սահմանված՝ պետական բյուջե մուտքագրվող այլ եկամուտների գծով մուտքերը կազմել են ավելի քան 6.9 մլրդ դրամ՝ 7.4%-ով կամ 481.2 մլն դրամով գերազանցելով առաջին եռամսյակի ծրագրային ցուցանիշը: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ նշված եկամուտներն աճել են 30.2%-ով կամ 1.6 մլրդ դրամով:

Նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ այլ եկամուտներն աճել են 23.1%-ով կամ ավելի քան 2 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է օրենքով և իրավական այլ ակտերով սահմանված՝ պետական բյուջե մուտքագրվող այլ եկամուտների (ներառյալ ապրանքների մատակարարումից և ծառայությունների մատուցումից եկամուտները) և իրավախախտումների համար գործադիր և դատական մարմինների կողմից կիրառվող պատժամիջոցներից ստացվող մուտքերի աճով:

«ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ԾԱԽՍԵՐԸ»

«Կառավարության ծրագրով 2013 թվականի առաջին եռամսյակում նախատեսվել էր 236.6 մլրդ դրամ ծախսերի կատարում: Հաշվի առնելով «Հայաստանի Հանրապետության 2013 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 9-րդ հոդվածի 11-րդ կետի և 11-րդ հոդվածի 3-րդ կետի պահանջները, որոնց համաձայն ՀՀ պետական բյուջեի ծրագրային և փաստացի ցուցանիշներում ներառվել են նաև ՀՀ պետական մարմինների արտաբյուջետային միջոցները և ՀՀ պետական բյուջեից առանց սահմանափակման իրականացվող ծախսերը, ինչպես նաև կիրառելով պետական բյուջեում փոփոխություններ կատարելու վերաբերյալ օրենքով ՀՀ կառավարությանը վերապահված լիազորությունները՝ ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերի առաջին եռամսյակի ծրագիրը ճշտվել է՝ կազմելով 251.3 մլրդ դրամ, որի դիմաց փաստացի ծախսերը կազմել են 209.8 մլրդ դրամ: Պետական բյուջեի ծախսերի եռամսյակային ծրագիրը կատարվել է 83.5%-ով, ընդ որում, շեղումների ընդհանուր գումարի 55%-ը բաժին է ընկել ընթացիկ ծախսերին: Հարկ է նշել, որ չնայած բյուջետային ծախսերի համեմատաբար ցածր կատարողականին՝ ապահովվել է պետական բյուջեի ծախսային ծրագրերի շրջանակներում պետական մարմինների կողմից սահմանված կարգով ստանձնած պարտավորությունների ամբողջական և ժամանակին կատարումը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ պետական բյուջեի ծախսերն աճել են 9.3%-ով կամ 17.9 մլրդ դրամով՝ պայմանավորված ընթացիկ ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ընթացիկ ծախսերին տրամադրվել է 200.1 մլրդ դրամ, որոնց եռամսյակային ծրագիրը կատարվել է 89.8%-ով: Նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 10.7%-ով կամ 19.3 մլրդ դրամով:

Ընթացիկ ծախսերից 19.1 մլրդ դրամն ուղղվել է պետական հիմնարկների աշխատողների աշխատավարձերի վճարմանը՝ կազմելով ծրագրի 86.5%-ը, որը 19.2%-ով գերազանցում է նախորդ տարվա ցուցանիշը:

Ծառայությունների և ապրանքների ձեռք բերման նպատակով պետական բյուջեից օգտագործվել է 39.5 մլրդ դրամ, որը կազմում է ծրագրի 87.8%-ը: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 4.5%-ով, ինչը մեծ մասամբ պայմանավորված է շարունակական ծախսերի և նյութերի ձեռքբերման ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում շուրջ 9.9 մլրդ դրամ ուղղվել է պետական պարտքի սպասարկմանը՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 95.6%-ը: Մասնավորապես՝ 7.4 մլրդ դրամ տրամադրվել է ներքին պարտքի և 2.5 մլրդ դրամ՝ արտաքին պարտքի սպասարկմանը: Պետական պարտքի սպասարկման ծախսերը 19.2%-ով՝ 1.6 մլրդ դրամով, գերազանցել են նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը: Մասնավորապես՝ ներքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսերն աճել են 17.8%-ով կամ 1.1 մլրդ դրամով, ինչը պայմանավորված է ներքին պետական պարտքի ծավալի աճով:

Արտաքին պարտքի սպասարկման ծախսերում արձանագրվել է 23.7% կամ 477.1 մլն դրամով աճ, որը ևս պայմանավորված է պարտքի ծավալի, ինչպես նաև փոխարժեքի աճով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում պետական բյուջեից տրամադրվել են 7.4 մլրդ դրամի սուբսիդիաներ՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 93.8%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 42.7%-ով կամ 2.2 մլրդ դրամով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի 11.9%-ը կամ 23.9 մլրդ դրամ տրամադրվել է դրամաշնորհներին՝ ապահովելով 91% կատարողական: Նշված գումարից շուրջ 23.6 մլրդ դրամը տրամադրվել է պետական հատվածի այլ մակարդակներին, որից 9 մլրդ դրամը՝ համայնքների բյուջեներին համահարթեցման սկզբունքով տրվող դոտացիաների ֆինանսավորմանը, որը կատարվել է 100%-ով: 329.2 մլն դրամ է տրամադրվել միջազգային կազմակերպություններում ՀՀ անդամակցության համար: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ դրամաշնորհներն աճել են 14.9%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված պետական հատվածի այլ մակարդակներին տրամադրված դրամաշնորհների ավելացմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի ընթացիկ ծախսերի 34.6%-ն ուղղվել է սոցիալական նպաստներին և կենսաթոշակներին, որոնք կազմել են 69.1 մլրդ դրամ կամ եռամսյակային ծրագրի 93.1%-ը: Մասնավորապես՝ 49 մլրդ դրամ է տրամադրվել կենսաթոշակներին, 20.2 մլրդ դրամ՝ նպաստներին, որոնք կազմել են ծրագրի համապատասխանաբար 99.1%-ը և 81.1%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նպաստների և կենսաթոշակների ծախսերն աճել են 3.4%-ով կամ 2.3 մլրդ դրամով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում 31.1 մլրդ դրամ է տրամադրվել այլ ծախսերին՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 84.1%-ը: 2012 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ ծախսերն աճել են 20.5%-ով:

ՀՀ պետական բյուջեի ոչ ֆինանսական ակտիվների հետ գործառնությունները հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են շուրջ 9.7 մլրդ դրամ կամ ծրագրի 34.2%-ը: Մասնավորապես՝ 10.4 մլրդ դրամ տրամադրվել է ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերին՝ կազմելով առաջին եռամսյակի ծրագրի 36%-ը և 7.8%-ով զիջելով 2012 թվականի ցուցանիշը: Ոչ ֆինանսական ակտիվների գծով ծախսերի շեղումն արձանագրվել է հիմնականում արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերում: Ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքերը կազմել են 662.3 մլն դրամ՝ կանխատեսված 392.9 մլն դրամի դիմաց: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված մուտքերն աճել են 5 անգամ:

Գործառական դասակարգում

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների գծով ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են 34.8 մլրդ դրամ՝ 78%-ով ապահովելով եռամսյակային ծրագրի կատարումը: Շեղումը հիմնականում առաջացել է «Ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերություններ» և «Ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններ (այլ դասերին չպատկանող)» դասերում: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների ծախսերն աճել են 11.3%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված պետական պարտքի գծով գործառնությունների, կառավարության տարբեր մակարդակների միջև իրականացվող ընդհանուր բնույթի տրանսֆերտների և ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների (այլ դասերին չպատկանող) ծախսերի աճով:

Օրենսդիր և գործադիր մարմինների ու պետական կառավարման ծախսերն առաջին եռամսյակում կազմել են 2.3 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 70.6%-ը: Շեղումը հիմնականում առաջացել է գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման և ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի ու պատգամավորների պահպանման ծախսերում: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ օրենսդիր և գործադիր մարմինների ու պետական կառավարման ծախսերը նվազել են 11%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման, կարողությունների զարգացման և վարչական օբյեկտների հիմնանորոգման ծախսերի կրճատմամբ:

Ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերությունների ծրագրերին հաշվետու ժամանակահատվածում տրամադրվել է ավելի քան 6.9 մլրդ դրամ, որը կազմում է նախատեսված ցուցանիշի 57.5%-ը: Հատկացումների զգալի մասը՝ 4.5 մլրդ դրամ, ուղղվել է արտահանողներին ավելացված արժեքի հարկի գծով առաջացած գերավճարների վերադարձին, որը կատարվել է 92.4%-ով: Խմբի ծախսերի շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի նյութական խրախուսման և համակարգի զարգացման ֆոնդի նախատեսված միջոցները (2.9 մլրդ դրամ) պակաս օգտագործելու և Եվրոպական միության և այլ դոնորների աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ պետական սահմանի «Բագրատաշեն», «Բավրա» և «Գոգավան» անցման կետերի արդիականացմանն ուղղված դրանաշնորհային և վարկային ծրագրերի միջոցները (1.4 մլրդ դրամ) չօգտագործելու հանգամանքով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ֆինանսական և հարկաբյուջետային հարաբերությունների ծախսերն աճել են 4.8%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ՀՀ կառավարությանն առընթեր պետական եկամուտների կոմիտեի նյութական խրախուսման և համակարգի զարգացման ֆոնդի և ավելացված արժեքի հարկի վերադարձի ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 2.3 մլրդ դրամ է տրամադրվել *արտաքին հարաբերությունների* ծրագրերին, որը կազմել է ծրագրային հատկացումների 88.3%-ը: Շեղումը հիմնականում առաջացել է ՀՀ դեսպանությունների և ներկայացուցչությունների պահպանման, գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման (նախարարությունների աշխատակազմերի մասով), արտասահմանյան պաշտոնական գործուղումների և արտասահմանյան պատվիրակությունների ընդունելությունների ծախսերում: Մասնավորապես՝ ՀՀ դեսպանությունների և ներկայացուցչությունների պահպանման ծախսերը կազմել են 1.8 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 92.4%-ը: Գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման (նախարարությունների աշխատակազմերի մասով) ծախսերը կազմել են 147.4 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 71.7%-ը: Արտասահմանյան պաշտոնական գործուղումների ծախսերը կատարվել են 34.7%-ով և կազմել 26 մլն դրամ: Արտասահմանյան պատվիրակությունների ընդունելությունների համար նախատեսված միջոցներն օգտագործվել են 38.7%-ով՝ կազմելով 27.1 մլն դրամ: Իսկ միջազգային կազմակերպություններին Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության վճարներն ամբողջությամբ օգտագործվել են՝ կազմելով 316.3 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արտաքին հարաբերությունների ծախսերն աճել են 3.2%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ՀՀ դեսպանությունների և ներկայացուցչությունների պահպանման ծախսերի աճով:

Ընդհանուր բնույթի ծառայությունների խմբի ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 379.4 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 81.2%-ը:

Աշխատակազմի (կադրերի) գծով ընդհանուր բնույթի ծառայությունների դասին 2013 թվականի առաջին եռամսյակում տրամադրվել է 63.5 մլն դրամ, որը կազմել է առաջին եռամսյակի ծրագրային հատկացումների 74.6%-ը: Շեղումը հիմնականում արձանագրվել է տվյալ դասում ընդգրկված՝ գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման և քաղաքացիական ծառայության կադրերի ռեզերվում գտնվող քաղաքացիական ծառայողների վարձատրության հետ կապված ծախսերում, որոնք կատարվել են համապատասխանաբար 78.6%-ով և 22.8%-ով՝ կազմելով 32.8 մլն դրամ և 2.4 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աշխատակազմի (կադրերի) գծով ընդհանուր բնույթի ծառայությունների դասի ծախսերը նվազել են 32%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված քաղաքացիական ծառայության կադրերի ռեզերվում գտնվող անձանց վարձատրության հետ կապված ծախսերի կրճատմամբ:

Ծրագրման և վիճակագրական ընդհանուր ծառայությունների դասին տրամադրվել է 185 մլն դրամ, որը կազմել է առաջին եռամսյակի ծրագրային հատկացումների 83.3%-ը: Ընդ որում, տվյալ

դասի բոլոր ծրագրերում արձանագրվել են շեղումներ: Մասնավորապես՝ գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման համար նախատեսված միջոցներն օգտագործվել են 86.8%-ով (130.5 մլն դրամ): Չեն օգտագործվել տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի խթանման ծառայությունների ձեռքբերման համար առաջին եռամսյակում նախատեսված 9.3 մլն դրամի միջոցները: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ծրագրման և վիճակագրական ընդհանուր ծառայությունների դասի ծախսերը նվազել են 10.7%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված «Մարդահամար-2011» դրամաշնորհային ծրագրի ավարտով, ինչպես նաև «2011 թվականի մարդահամարի նախապատրաստման աշխատանքների կազմակերպում» ծրագրի շրջանակներում օգտագործված միջոցների կրճատմամբ:

Ընդհանուր բնույթի այլ ծառայությունների դասին տրամադրվել է 130.8 մլն դրամ, որը կազմել է հաշվետու ժամանակահատվածի ծրագրային հատկացումների 81.8%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է տվյալ դասում ընդգրկված գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման և «Գնումների աջակցման կենտրոն» ՊՈԱԿ-ին պետական աջակցության ծախսերի կատարողականով, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 53.2 մլն դրամ (73.9%) և 19.8 մլն դրամ (66.7%): Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ընդհանուր բնույթի այլ ծառայությունների ծախսերն աճել են 19.1%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման և «Սպասարկում» ՊՈԱԿ-ին պետական աջակցության ծախսերի ավելացմամբ:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում պետական բյուջեից 1.5 մլրդ դրամ է տրամադրվել *ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանքներին*՝ կազմելով ծրագրային հատկացումների 83.2%-ը: Շեղումը հիմնականում առաջացել է գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքների պահպանման ու զարգացման, ինչպես նաև «Ա. Ալիսանյանի անվան ազգային գիտական լաբորատորիա» հիմնադրամի գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության ենթակառուցվածքի պահպանման ու զարգացման և գիտական ներուժի արդիականացման ծախսերում, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 83.3% կամ 1.1 մլրդ դրամ և 73.1% կամ 102.2 մլն դրամ: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ ընդհանուր բնույթի հետազոտական աշխատանքների ծախսերն աճել են 9.8%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված «ՔԵՆԴԼ» սինքրոտրոնային հետազոտությունների ինստիտուտ» հիմնադրամին 122.6 մլն դրամ պետական աջակցության հատկացմամբ (95%) և Ազգային արժեք ներկայացնող գիտական օբյեկտների պահպանության ծախսերի ավելացմամբ, որոնք կազմել են 142.3 մլն դրամ (91.9%) և 60.3%-ով գերազանցել նախորդ տարվա նույն ցուցանիշը:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքներին* պետական բյուջեից հատկացվել է 159.6 մլն դրամ, որի կատարողականը կազմել է 88.6%: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ նշված ծախսերը նվազել են 19.6%-ով՝ պայմանավորված գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության պայմանագրային (թեմատիկ) հետազոտությունների համար նախատեսված միջոցների կրճատմամբ:

Այլ դասերին *չպատկանող ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայություններին* տրամադրվել է շուրջ 2.4 մլրդ դրամ, որը կազմել է առաջին եռամսյակի ծրագրային հատկացումների 48%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրոնային հասարակության և մրցունակության համար նորարարության ծրագրի (6.5%), Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Պետական հատվածի բարեփոխումների երկրորդ ծրագրի (11.5%), ՀՀ կառավարությանն առընթեր անշարժ գույքի կադաստրի պետական կոմիտեի ստորաբաժանումների կողմից մատուցվող ծառայություններից ստացվող եկամուտների հաշվին կոմիտեի համակարգի գծով իրականացվող ծախսերի (68.3%) կատարողականով: Բացի այդ, տվյալ խմբում նախատեսված 6 ծրագրերի շրջանակներում նախատեսված միջոցները հաշվետու ժամանակահատվածում չեն օգտագործվել: Մասնավորապես՝ չեն օգտագործվել Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հարկային վարչարարության արդիականացման, Հանրային հատվածի հաշվապահական հաշվառման ստանդարտների 2-րդ ռազմավարության իրականացման, Հանրային հատվածի վերահսկողության (Վերահսկիչ պալատի) կարողությունների զարգացման, ՀՀ ֆինանսների նախարարության կարողությունների զարգացման, Հայաստանի կառավարության կարգավորող բարեփոխումների գրասենյակի կարողությունների զարգացման և Հայաստանի հանրային ֆինանսական կառավարման հզորացման դրամաշնորհային ծրագրերի շրջանակներում նախատեսված միջոցները՝ 460.4 մլն դրամ ընդհանուր գումարով: Այլ դասերին *չպատկանող ընդհանուր բնույթի հանրային ծառայությունների ծախսերը* նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ աճել են 53.1%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ՀՀ նախագահի ընտրությունների հետ կապված ծախսերով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *պետական պարտքի գծով գործառնություններին* տրամադրվել է շուրջ 9.9 մլրդ դրամ, որը կազմել է առաջին եռամսյակի ծրագրային հատկացումների 95.6%-ը: Տնտեսումներ են արձանագրվել հիմնականում ներքին պետական պարտքի սպասարկման ծախսերում: Նախորդ տարվա համեմատ պետական պարտքի սպասարկման ծախսերն աճել են 19.2%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *կառավարության փարբեր մակարդակների միջև իրականացվող ընդհանուր բնույթի փրանսֆերտները* կազմել են շուրջ 9.1 մլրդ դրամ՝ ապահովելով 100% կատարողական: Միջոցներն ուղղվել են համայնքների բյուջեներին ֆինանսական

համահարթեցման սկզբունքով դոտացիաների տրամադրմանը և Ազգային Ժողովի ընդունած օրենքների կիրարկման արդյունքում համայնքների բյուջեների եկամուտների կորուստների փոխհատուցմանը: Նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 11.6%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պաշտպանության բնագավառին հատկացվել է 35.7 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 93.9%-ը: Մասնավորապես՝ 35.1 մլրդ դրամ հատկացվել է ռազմական պաշտպանությանը, 575 մլն դրամ՝ այլ դասերին չպատկանող պաշտպանական ծախսերին և 35.1 մլն դրամ՝ արտաքին ռազմական օգնությանը: Նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ պաշտպանության ծախսերն աճել են 21.3%-ով կամ 6.3 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է ռազմական կարիքների բավարարման ծախսերի աճով:

Հասարակական կարգի, անվտանգության և դատական գործունեության բնագավառին 2013 թվականի առաջին եռամսյակի ընթացքում ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է 16.8 մլրդ դրամ՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 81.5% կատարողական: Ընդ որում, բոլոր դասերում առկա են ծրագրից շեղումներ, որոնց գերակշիռ մասը բաժին է ընկել ոստիկանության, ազգային անվտանգության, դատարանների և փրկարար ծառայության դասերին: Նշված բաժնի ծախսերի 74%-ն ուղղվել է հասարակական կարգի և անվտանգության պահպանության, 6%-ը՝ փրկարար ծառայության, 8.1%-ը՝ դատական գործունեության և իրավական պաշտպանության, 2.2%-ը՝ դատախազության, 9.7%-ը՝ կալանավայրերի ծախսերի ֆինանսավորմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ հասարակական կարգի, անվտանգության և դատական գործունեության բնագավառի ծախսերն աճել են 18.7%-ով կամ ավելի քան 2.6 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված ոստիկանության, Ազգային անվտանգության և կալանավայրերի ծախսերի աճով:

Հաշվետու եռամսյակում շուրջ 12.5 մլրդ դրամ տրամադրվել է հասարակական կարգի և անվտանգության բնագավառի ծրագրերին՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 83.4% կատարողական: Նշված գումարից 9.2 մլրդ դրամ տրամադրվել է ոստիկանությանը, 3.3 մլրդ դրամ՝ ազգային անվտանգությանը: Շեղումը հիմնականում առաջացել է ՀՀ կառավարությանն առընթեր ոստիկանության արտաբյուջետային միջոցների հաշվին նախատեսված ծախսերի և հասարակական կարգի պահպանության ապահովման, ինչպես նաև Ազգային անվտանգության ապահովման ծախսերի գծով: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ ոստիկանության և ազգային անվտանգության ծախսերն աճել են համապատասխանաբար 20.2%-ով և 23.8%-ով:

Փրկարար ծառայության ծախսերը նույն ժամանակահատվածում կազմել են 1 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 68.8%-ով կատարում և 20.1%-ով գերազանցելով 2012 թվականի առաջին եռամսյակի ծախսերը:

Դատական գործունեությանը և իրավական պաշտպանությանը տրամադրվել է շուրջ 1.4 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 71.1%-ով կատարում: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Դատաիրավական բարեփոխումների երկրորդ ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագրի և ՀՀ դատարանների պահպանման ծախսերի կատարողականով: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ դատական գործունեության և իրավական պաշտպանության ծախսերն էական փոփոխություն չեն կրել:

Դատախազության խմբի ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 366.3 մլն դրամ կամ ծրագրի 67.4%-ը: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ նշված ծախսերը նվազել են 10.4%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ՀՀ դատախազության պահպանման ծախսերի կրճատմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 1.6 մլրդ դրամ է տրամադրվել *կալանավայրերին*՝ կազմելով ծրագրի 90.7%-ը և 26%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համապատասխան ցուցանիշը:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *տնտեսական հարաբերությունների* բաժնի ծախսերը կազմել են ավելի քան 10 մլրդ դրամ և ապահովել եռամսյակային ծրագրի 55.7% կատարողական: Վերջինս հիմնականում պայմանավորված է ճանապարհային տրանսպորտի, ոռոգման, խողովակաշարային և այլ տրանսպորտի և գյուղատնտեսության դասերի ծախսերի կատարողականով: Բացի նշված ոլորտներից, բաժնի ծախսերի մյուս խմբերում ևս արձանագրվել են ծրագրից շեղումներ, բացառությամբ կապի և լեռնարդյունահանման, արդյունաբերության ու շինարարության խմբերի, որոնց ծրագիրն ամբողջությամբ կատարվել է: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տնտեսական հարաբերությունների ծախսերն աճել են 3.1%-ով կամ 299.4 մլն դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է գյուղատնտեսության և այլ դասերին չպատկանող տնտեսական հարաբերությունների դասերի ծախսերի ավելացմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *ընդհանուր բնույթի տնտեսական և առևտրային հարաբերությունների* դասի ծախսերը կազմել են 405.8 մլն դրամ՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 71.3%-ը: Նշված կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ արտահանման ուղղված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ նախատեսված միջոցառումների իրականացման պետական աջակցության ծախսերի 33.3% կատարողականով, ինչպես նաև այն հանգամանքով, որ չեն օգտագործվել «Հայաստանի ազգային մրցունակության հիմնադրամ»-ի կանոնադրական հիմնախնդիրների իրականացմանը պետական աջակցության (58.2 մլն դրամ), տեխնիկական կանոնակարգի պահանջների և չափագիտական կանոնների ու նորմերի պահպանման վերահսկողության (6 մլն դրամ) և ստանդարտների մշակման ծառայությունների (2 մլն դրամ) ծրագրերի համար նախատեսված միջոցները: Խմբում ընդգրկված

երեք ծրագրերի գծով արձանագրվել է 100% կատարողական: Մասնավորապես՝ հիդրոոդերևութաբանական ծառայությունների ծախսերը կազմել են 138.4 մլն դրամ, տնտեսական գործունեության արդյունավետ վարման և աջակցման միջոցառումների իրականացման ծախսերը՝ 30.6 մլն դրամ և ՓՄՁ սուբյեկտներին աջակցության ծախսերը՝ 30.3 մլն դրամ: Նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ նշված խմբի ծախսերն աճել են 26.1%-ով կամ շուրջ 84 մլն դրամով: Վերջինս մեծ մասամբ պայմանավորված է ՀՀ արտահանմանն ուղղված արդյունաբերական քաղաքականության ռազմավարությամբ նախատեսված միջոցառումների իրականացման պետական աջակցության համար միջոցների տրամադրման հանգամանքով, որոնք 2012 թվականի թվականի առաջին եռամսյակում չէին նախատեսվել: Նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ նշված խմբի ծախսերի աճը մասամբ էլ պայմանավորված է հիդրոոդերևութաբանական ծառայությունների, ՓՄՁ սուբյեկտներին աջակցության և գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման ծախսերի համապատասխանաբար 29.7, 50 և 24.4 տոկոս աճով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեից գյուղատնտեսության, անտառային տնտեսության, ձկնաբուծության և որսորդության խմբին ուղղվել է շուրջ 5.3 մլրդ դրամ՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 71.8%-ը: Խմբի ծախսերի 46.3%-ը կամ շուրջ 2.5 մլրդ դրամը կազմել են գյուղատնտեսության, 3.6%-ը կամ 188.8 մլն դրամը՝ անտառային տնտեսության և 50.1%-ը կամ 2.6 մլրդ դրամը՝ ոռոգման ծախսերը, որոնք համապատասխանաբար 83.4, 100 և 62.5 տոկոսով ապահովել են եռամսյակային ծրագրի կատարումը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերն աճել են 27.4%-ով կամ 1.1 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված գյուղատնտեսության ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում գյուղատնտեսության ոլորտի ծախսերը կազմել են շուրջ 2.5 մլրդ դրամ կամ ծրագրի 83.4%-ը: Կատարված հատկացումների հաշվին իրականացվել են 18 ծրագրեր, այդ թվում՝ արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվել են չորսական վարկային և դրամաշնորհային ծրագրեր: Նշված ծախսերի կատարողականը մեծ մասամբ պայմանավորված է գյուղատնտեսական կենդանիների պատվաստման ծախսերի, Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող գյուղական կարողությունների ստեղծման և Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող համայնքների գյուղատնտեսական ռեսուրսների կառավարման և մրցունակության վարկային ծրագրերի շրջանակներում ծախսերի կատարողականով, որը կազմել է համապատասխանաբար 19.8, 15 և 60 տոկոս: Բացի այդ, գյուղատնտեսության ոլորտում չորս ծրագրերի համար նախատեսված 69.3 մլն դրամի միջոցները չեն օգտագործվել: Միննույն ժամանակ, ՕՊԵԿ զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող գյուղական կարողությունների ստեղծման վարկային ծրագրի

շրջանակներում կատարված ծախսերը 30.1%-ով գերազանցել են նախատեսվածը՝ կազմելով ավելի քան 1 մլրդ դրամ: Խմբում ընդգրկված յոթ ծրագրերի գծով արձանագրվել է 100% կատարողական: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ գյուղատնտեսության դասի ծախսերն աճել են 3 անգամ կամ 1.6 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է ՕՊԵԿ զարգացման միջազգային հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող գյուղական կարողությունների ստեղծման վարկային ծրագրի շրջանակներում կատարված և գյուղատնտեսության ոլորտին տրամադրվող վարկերի տոկոսադրույքների սուբսիդավորման ծախսերի աճով, ինչպես նաև հացահատիկային և կերային մշակաբույսերի արտադրության զարգացման ծրագրի իրականացմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *անտառային տնտեսության ծախսերը* կազմել են շուրջ 188.8 մլն դրամ և 100%-ով ապահովել ծրագրի կատարումը: Նշված ոլորտում իրականացվել են երկու ծրագրեր՝ անտառպահպանական ծառայությունները և անտառային պետական մոնիթորինգը, որոնց շրջանակներում օգտագործվել է համապատասխանաբար 179.3 մլն դրամ և 9.5 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ անտառային տնտեսության ծախսերն աճել են 1%-ով կամ շուրջ 1.8 մլն դրամով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *ռոռզման* դասի ծախսերը կազմել են ավելի քան 2.6 մլրդ դրամ և ապահովել եռամսյակային ծրագրի 62.5% կատարողական: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ չեն օգտագործվել Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող *ռոռզման* համակարգերի արդյունավետության բարձրացման վարկային (1.1 մլրդ դրամ), Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող գյուղական համայնքների ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի դրամաշնորհային (170.4 մլն դրամ), Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Կապսի ջրամբարի վերականգնման դրամաշնորհային (85.2 մլն դրամ) և կոլեկտորադրենաժային ցանցի մաքրման և ընթացիկ նորոգման (8.6 մլն դրամ) ծրագրերի համար նախատեսված շուրջ 1.4 մլրդ դրամի միջոցները: Բացի այդ, Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող *ռոռզման* համակարգի վերականգնման հրատապ վարկային ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման ծախսերը կատարվել են 76.4%-ով՝ կազմելով ավելի քան 619.3 մլն դրամ: Ռոռզման ոլորտին կատարված հատկացումների հաշվին հաշվետու ժամանակահատվածում իրականացվել են 6 ծրագրեր: Ռոռզման ծառայություններ մատուցող ընկերություններին ֆինանսական աջակցության նպատակով հաշվետու ժամանակահատվածում օգտագործվել է 1.8 մլրդ դրամ՝ 99.9%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Ռոռզում ջրառ իրականացնող կազմակերպությունների համար 2013 թվականի առաջին եռամսյակում նախատեսված 129.9 մլն դրամ ֆինանսական աջակցությունն ամբողջությամբ տրամադրվել է: Իսկ *ռոռզման* համակարգերի հիմնանորոգման և կոլեկտորադրենաժային ցանցի պահպանման և շահագործման, գրունտային

ջրերի մակարդակների և որակի որոշման աշխատանքների ծախսերը կատարվել են համապատասխանաբար 64.5%-ով և 98.7%-ով՝ կազմելով 54.2 մլն դրամ և 15.8 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ոռոգման բնագավառի ծախսերը նվազել են 15.9%-ով կամ շուրջ 502.1 մլն դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոռոգման համակարգի վերականգման հրատապ վարկային ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման ծախսերի 61.9%-ով նվազմամբ:

Վառելիքի և էներգետիկայի բնագավառում 2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 228.4 մլն դրամ՝ 92.5%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը, որը պայմանավորված է «Վառելիքի այլ տեսակներ» և «Միջուկային վառելիք» դասերի ծախսերի համապատասխանաբար 57.6% և 79.7% կատարողականով: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ վառելիքի և էներգետիկայի բնագավառի ծախսերը նվազել են 72.7%-ով կամ 609.3 մլն դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված նախորդ տարվա առաջին եռամսյակում Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Գյումրի-2» ենթակայանի վերականգնման վարկային ծրագրի համար միջոցների տրամադրման հանգամանքով, որոնք 2013 թվականի նույն ժամանակահատվածում չեն նախատեսվել:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 31.3 մլն դրամ է տրամադրվել «Միջուկային վառելիք» դասին՝ կազմելով ծրագրի 79.7%-ը: Միջոցներն ուղղվել են ՀՀ կառավարությանն առընթեր միջուկային անվտանգության կարգավորման կոմիտեի պահպանմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում նշված ծախսերը նվազել են 6.9%-ով կամ 2.3 մլն դրամով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում շուրջ 16.8 մլն դրամ են կազմել «Վառելիքի այլ տեսակներ» դասի ծախսերը՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 57.6% կատարողական: Հատկացված միջոցներն օգտագործվել են Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էներգախնայողության դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում:

Հաշվետու ժամանակահատվածում շուրջ 180.3 մլն դրամ են կազմել էլեկտրաէներգիայի դասի ծախսերը՝ 101.1%-ով ապահովելով ծրագիրը: Ծրագրի գերազանցումը հիմնականում պայմանավորված է Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրաէներգիայի տեղափոխման սեկտորի վերակառուցման վարկային ծրագրի ֆինանսավորմամբ, որը 2013 թվականի պետական բյուջեի առաջին եռամսյակի ծրագրով նախատեսված չէ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տվյալ դասի ծախսերը նվազել են 75.3%-ով կամ շուրջ 549.6 մլն դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է 2012 թվականի առաջին եռամսյակում Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող «Գյումրի-2» ենթակայանի վերականգնման վարկային ծրագրի համար միջոցների տրամադրման հանգամանքով, որոնք 2013 թվականի պետական բյուջեում նախատեսված չէ:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *լեռնաարդյունահանման, արդյունաբերության և շինարարության* բնագավառում ՀՀ պետական բյուջեից իրականացվել են 1.2 մլն դրամի ծախսեր՝ ամբողջությամբ ապահովելով ծրագրի կատարումը: Հատկացված միջոցներն ամբողջությամբ ուղղվել են ընդերքի մասին տեղեկատվության տրամադրման ծառայության ձեռքբերմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերը գրեթե չեն փոփոխվել:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *տրանսպորտի* բնագավառում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 2.8 մլրդ դրամ՝ 34%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը, որը հիմնականում պայմանավորված է ճանապարհային տրանսպորտի ծախսերի 31.7% կատարողականով: Խմբի ծախսերի 76.6%-ը կամ 2.1 մլրդ դրամը կազմել են ճանապարհային, 1.4%-ը կամ 39.6 մլն դրամը՝ օդային և 21.9%-ը կամ շուրջ 605.7 մլն դրամը՝ խողովակաշարային և այլ տրանսպորտի ծախսերը, որոնց եռամսյակային ծրագիրը կատարվել է համապատասխանաբար 31.7%-ով, 14.6%-ով և 51.5%-ով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տրանսպորտի խմբի ծախսերը նվազել են 31%-ով կամ 1.2 մլրդ դրամով՝ հիմնականում պայմանավորված ճանապարհային տրանսպորտի ծախսերի նվազմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *ճանապարհային տրանսպորտի* բնագավառում պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են ավելի քան 2.1 մլրդ դրամ և ապահովել եռամսյակային ծրագրի 31.7% կատարողական: Շեղումը հիմնականում առաջացել է Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման, վերջինիս 2-րդ տրանշի և Ասիական բանկի աջակցությամբ իրականացվող քաղաքային ենթակառուցվածքների և քաղաքի կայուն զարգացման ներդրումային վարկային ծրագրերում, որոնց շրջանակներում նախատեսված 1.5 մլրդ դրամի, 2.9 մլրդ դրամի և 267.4 մլն դրամի փոխարեն ծախսվել է համապատասխանաբար 184.3 մլն դրամ, 414.2 հազար դրամ և 9.5 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ճանապարհային տրանսպորտի դասի ծախսերը նվազել են 38%-ով կամ շուրջ 821.3 մլն դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է պետական նշանակության ավտոճանապարհների հիմնանորոգման (86.1%-ով կամ 718.1 մլն դրամով), ավտոճանապարհների պահպանման և շահագործման (20%-ով կամ 241.1 մլն դրամով) և համայնքների բյուջեներին նպատակային հատկացումների՝ սուբվենցիաների տրամադրման (15.6%-ով կամ 102.6 մլն դրամով) ծախսերի նվազմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *երկաթուղային տրանսպորտի* դասի շրջանակներում «Երկաթուղու շինարարություն» ՓԲԸ-ին սուբսիդիայի տրամադրման նպատակով ՀՀ պետական բյուջեով հատկացվել էր 10.9 մլն դրամ, որը սակայն, չի օգտագործվել:

Օդային տրանսպորտի գծով պետական բյուջեի ծախսերում արձանագրվել է 14.6% կատարողական կամ շուրջ 39.6 մլն դրամ: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՀՀ

կառավարությանն առընթեր քաղաքացիական ավիացիայի գլխավոր վարչության արտաբյուջետային միջոցների հաշվին կատարված ծախսերով, որոնց գծով նախատեսված 225.3 մլն դրամի փոխարեն ծախսվել է 19 մլն դրամ: 2012 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ օդային տրանսպորտի ծախսերը նվազել են 6.9%-ով կամ 2.9 մլն դրամով՝ պայմանավորված ՀՀ օդանավակայաններում ՌԴ զորամիավորումների օդանավերի սպասարկման և մատուցվող ծառայությունների փոխհատուցման համար բյուջեով հատկացված միջոցները չօգտագործելու հանգամանքով:

Խողովակաշարային և այլ տրանսպորտի գծով պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 605.7 մլն դրամ՝ 51.5%-ով ապահովելով ծրագրի կատարումը: Շեղումը պայմանավորված է Եվրոպական միության հարևանության ներդրումային ծրագրի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցման դրամաշնորհային ծրագրի և Եվրոպական ներդրումային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Երևանի մետրոպոլիտենի վերակառուցման վարկային ծրագրի 0.9% կատարողականով, որոնց շրջանակներում նախատեսված 574.7 մլն դրամի դիմաց, մրցույթի հետաձգմամբ պայմանավորված, օգտագործվել է շուրջ 5 մլն դրամ: Դրանով է պայմանավորված նաև նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ խողովակաշարային և այլ տրանսպորտի գծով ծախսերի 40.6%-ով նվազումը:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *կապի* ոլորտում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 94.2 մլն դրամ՝ ամբողջությամբ ապահովելով ծրագրի կատարումը: Միջոցներն ուղղվել են հեռահաղորդակցության և կապի կանոնակարգման ծառայությունների ֆինանսավորմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ կապի ոլորտի ծախսերն աճել են 1.1%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 12.5 մլն դրամ է նախատեսվել տրամադրել *այլ բնագավառների* խմբին՝ զբոսաշրջության ոլորտին պետական աջակցության տրամադրման նպատակով, որը, սակայն, չի օգտագործվել:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *տնտեսական հարաբերությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքների* շրջանակներում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերն ապահովել են 81.5% կատարողական՝ կազմելով շուրջ 19.4 մլն դրամ: Նշված գումարից շուրջ 10.6 մլն դրամը կամ նախատեսվածի 100%-ը հատկացվել է ընդհանուր բնույթի տնտեսական, առևտրային և աշխատանքի հարցերի գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքներին, 8.8 մլն դրամը կամ նախատեսվածի 66.7%-ը՝ լեռնարդյունահանման, արդյունաբերության և շինարարության դասում ընդգրկված՝ պետական կարիքների համար ապրանքների, աշխատանքների (ծառայությունների) կողմնորոշիչ գների մեթոդաբանական, վերլուծական և տեղեկատվական ծառայություններին: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ

տնտեսական հարաբերությունների գծով հետազոտական և նախագծային աշխատանքների ծախսերն աճել 15.1%-ով կամ 2.5 մլն դրամով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *այլ դասերին չպատկանող տնտեսական հարաբերությունների* խմբի փաստացի ցուցանիշը կազմել է 1.2 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի կատարումը 79.5%-ով: Ընդ որում, խմբի ծախսերը կազմել են 1.9 մլրդ դրամ կամ ծրագրի 97.8%-ը, իսկ ոչ ֆինանսական ակտիվների օտարումից մուտքագրվել է 662.3 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 168.6%-ը: Ծախսերի 97.8% կատարողականը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հայաստանի սոցիալական ներդրումների հիմնադրամի երրորդ ծրագրի երրորդ լրացուցիչ ֆինանսավորման վարկային ծրագրի կատարողականով, որի շրջանակներում ծախսվել է շուրջ 341.5 մլն դրամ՝ կազմելով նախատեսվածի 88.8%-ը: Հաշվետու ժամանակահատվածում ավելի քան 1.3 մլրդ դրամ են կազմել «ՀՀ 2013 թվականի պետական բյուջեի մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 3-րդ կետով սահմանված մուտքերի հաշվին առանց սահմանափակման իրականացվող ծախսերը:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *շրջակա միջավայրի պաշտպանության* բնագավառում պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 1.2 մլրդ դրամ կամ ծրագրով նախատեսվածի 68%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի կատարողականով: Նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ շրջակա միջավայրի պաշտպանության ծախսերն աճել են 0.7%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *աղբահանման* խմբում նախատեսված շուրջ 131.1 մլն դրամից օգտագործվել է 7.4 մլն դրամը, որը տրամադրվել է ռադիոակտիվ թափոնների վնասագերծման ծառայություններին, որոնք նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ աճել են 1.5%-ով: ՎՋԵԲ աջակցությամբ իրականացվող Կոտայքի մարզի կոշտ թափոնների վերամշակման վարկային ծրագրի շրջանակներում հաշվետու ժամանակահատվածում նախատեսված 123.7 մլն դրամը չի օգտագործվել:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *օդի աղտոտման դեմ պայքարի* ծախսերը կազմել են 30.7 մլն դրամ՝ ամբողջությամբ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի կատարումը: Մասնավորապես՝ 28.4 մլն դրամ են կազմել ջրային օբյեկտների և օդային ավազանի աղտոտվածության վիճակի մոնիթորինգի ծառայությունների ձեռք բերման և 2.3 մլն դրամ՝ թափոնների ուսումնասիրության ծառայությունների ծախսերը: Նախորդ տարվա համեմատ օդի աղտոտման դեմ պայքարի ծախսերն աճել են 1%-ով:

Կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանության ծրագրերին ուղղվել է 962 մլն դրամ՝ 70.8%-ով կատարելով եռամսյակային ծրագիրը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Աբու-Դաբիի Ջարգացման հիմնադրամի աջակցությամբ իրականացվող Արփա-Սևան թունելի

հիմնանորոգման ծրագրի կատարողականով, որը կազմել է 69.9% (857.4 մլն դրամ): Չեն կատարվել Սևանա լճի ջրածածկ անտառտնկարկների մաքրման ծառայությունների գծով նախատեսված 25.1 մլն դրամի և Սևանա լճում և նրա ջրահավաք ավազանում ձկան և խեցգետնի պաշարների հաշվառման ծառայությունների գծով նախատեսված 1.5 մլն դրամի ծախսերը: Նշենք, որ կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանության խմբի մյուս 9 ծրագրերն իրականացվել են առաջին եռամսյակում նախատեսված ծավալով: Նախորդ տարվա համեմատ կենսաբազմազանության և բնության պաշտպանության ծախսերն աճել են 1%-ով:

Շրջակա միջավայրի պաշտպանության (այլ դասերին չպատկանող) ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են ավելի քան 158.2 մլն դրամ և ապահովել եռամսյակային ծրագրի 86.7% կատարողական: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է տվյալ դասում նախատեսված՝ գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման (նախարարությունների աշխատակազմերի մասով) ծախսերի կատարողականով. օգտագործվել է նախատեսված միջոցների 86.7%-ը կամ 147.4 մլն դրամ: Բացի այդ, ՀՀ բնապահպանության նախարարության «Ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկի պահպանման նպատակով նախատեսված ծախսերը կատարվել են 68%-ով՝ կազմելով 3.7 մլն դրամ: Տվյալ խմբում նախատեսված մյուս երկու ծրագրերը՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքի ստորերկրյա քաղցրահամ ջրերի հիդրոերկրաբանական մոնիթորինգի և բնապահպանական ոլորտի գծով վերլուծական տեղեկատվական ծառայությունների ձեռք բերումը, կատարվել են առաջին եռամսյակում նախատեսված ամբողջ ծավալով՝ կազմելով համապատասխանաբար 3.7 մլն դրամ և 3.4 մլն դրամ: Նախորդ տարվա համեմատ այլ դասերին չպատկանող շրջակա միջավայրի պաշտպանության ծախսերը նվազել են 0.7%-ով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում բնակարանային շինարարության և կոմունալ ծառայությունների բնագավառին ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է շուրջ 1.7 մլրդ դրամ՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 38.2%-ը: Ծրագրից շեղումը պայմանավորված է ջրամատակարարման բնագավառում արտաքին աջակցությամբ իրականացվող որոշ ծրագրերի կատարողականով: Նախորդ տարվա համեմատ բնակարանային շինարարության և կոմունալ ծառայությունների ծախսերը նվազել են 21.5%-ով կամ շուրջ 458.5 մլն դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է ջրամատակարարման և փողոցների լուսավորման ծախսերի նվազմամբ:

Բաժնի ծախսերի 74.5%-ն ուղղվել է *ջրամատակարարման* բնագավառի ծրագրերի ֆինանսավորմանը: Նշված ծախսերը կազմել են ավելի քան 1.2 մլրդ դրամ կամ եռամսյակային ծրագրի 32.9%-ը, որը հիմնականում պայմանավորված է արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի կատարողականով: Մասնավորապես, Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող համայնքային ջրամատակարարման և ջրահեռացման երկրորդ ծրագրի

շրջանակներում օգտագործվել է առաջին եռամսյակում նախատեսված միջոցների ընդամենը 14.7%-ը՝ 180.5 մլն դրամ, Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրի երկրորդ փուլի շրջանակներում՝ 6.1%-ը՝ 50.4 մլն դրամ, իսկ Ֆրանսիայի Հանրապետության կառավարության աջակցությամբ իրականացվող Երևանի ջրամատակարարման և ջրահեռացման ծրագրին տրամադրվող տեխնիկական աջակցության վարկային ծրագրի գծով՝ 12.7%-ը կամ 12.5 մլն դրամ: Եվս 5 ծրագրերի շրջանակներում առաջին եռամսյակում նախատեսված միջոցները՝ շուրջ 771 մլն դրամի չափով, չեն օգտագործվել: Հարկ է նշել, որ Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող ջրամատակարարման և ջրահեռացման վարկային ծրագրի գծով հաշվետու ժամանակահատվածում միջոցներ չեն նախատեսվել, սակայն փաստացի օգտագործվել է 12.1 մլն դրամ, իսկ Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ Շիրակի, ՀՀ Լոռու և ՀՀ Արմավիրի մարզերի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգի մասնավոր կառավարման հայեցակարգերի ներդրման դրամաշնորհային ծրագրի գծով արձանագրվել է ծրագրային ցուցանիշի գերազանցում 106%-ով՝ կազմելով շուրջ 258.5 մլն դրամ: Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ Շիրակի (Գյումրիի) մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման և ՀՀ Լոռու (Վանաձորի) մարզի ջրամատակարարման և ջրահեռացման համակարգերի վերականգնման ծրագրերի երկրորդ փուլերի շրջանակներում առաջին եռամսյակում նախատեսված միջոցներն օգտագործվել են ամբողջությամբ՝ կազմելով համապատասխանաբար 20.6 մլն դրամ և 38.1 մլն դրամ: Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեից ամբողջությամբ կատարվել է «Հայջրմուղկոյուղի» ՓԲԸ-ի սուբսիդավորումը՝ 649.8 մլն դրամի չափով, իսկ գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների (ՀՀ տարածքային կառավարման նախարարության ջրային տնտեսության պետական կոմիտեի) պահպանման նպատակով նախատեսված միջոցները՝ 83.6%-ով, որոնք կազմել են 22.4 մլն դրամ և 6.1%-ով գերազանցել նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը: Նախորդ տարվա համեմատ ջրամատակարարման բնագավառի ծախսերը նվազել են 18.1%-ով կամ շուրջ 276 մլն դրամով՝ պայմանավորված արտաքին աջակցությամբ իրականացվող վարկային ծրագրերի շրջանակներում կատարված ծախսերի նվազմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեի ծախսերի՝ *փողոցների լուսավորման* խմբում 340 մլն դրամ է օգտագործվել համայնքների բյուջեներին նպատակային հատկացումների՝ սուբվենցիաների տրամադրման շրջանակներում: Նշված ծախսերը 30.8%-ով կամ 151 մլն դրամով զիջել են ծրագրված և նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի փաստացի ցուցանիշները:

Այլ դասերին չպատկանող բնակարանային շինարարության և կոմունալ ծառայությունների ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 85.7 մլն դրամ՝ ապահովելով ծրագրի կատարումը 81.7%-ով: Նշված միջոցներից 63.3 մլն դրամ ուղղվել է ՀՀ քաղաքաշինության նախարարության աշխատակազմի պահպանմանը, 22.4 մլն դրամ՝ նախարարության «Ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկի պահպանմանը: Նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ տվյալ դասի ծախսերն աճել են 15.8%-ով կամ 11.7 մլն դրամով՝ պայմանավորված «Ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկի պահպանման «Ծրագրերի իրականացման գրասենյակ» պետական հիմնարկի պահպանման ծախսերի աճով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեի միջոցներով առողջապահության ոլորտում կատարվել են շուրջ 11.4 մլրդ դրամի ծախսեր՝ ապահովելով նախատեսվածի 76.2%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելման և վերահսկման ծրագրի շրջանակներում նախատեսված 2.1 մլրդ դրամը չօգտագործելու հանգամանքով, ինչպես նաև զորակոչային և նախազորակոչային տարիքի անձանց փորձաքննության և բժշկական օգնության ծառայությունների և ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց դեղորայքի տրամադրման ծախսերի կատարողականով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ առողջապահության ոլորտի ծախսերը նվազել են 3.4%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է 2012 թվականի առաջին եռամսյակում Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Առողջապահական համակարգի արդիականացման երկրորդ ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերով, որի գծով հաշվետու ժամանակահատվածում միջոցներ չեն հատկացվել, ինչպես նաև զորակոչային և նախազորակոչային տարիքի անձանց փորձաքննության և բժշկական օգնության ծառայությունների ձեռքբերման ծախսերի նվազմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *դեղագործական ապրանքների* ձեռքբերման նպատակով պետական բյուջեից ծախսվել է շուրջ 386.8 մլն դրամ՝ կազմելով ծրագրվածի 50.9%-ը, որն ամբողջությամբ ուղղվել է ամբուլատոր-պոլիկլինիկական, հիվանդանոցային բուժօգնություն ստացողներին և հատուկ խմբերում ընդգրկված ֆիզիկական անձանց դեղորայքի տրամադրման նպատակով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ դեղագործական ապրանքների ձեռքբերման ծախսերն աճել են 56.3%-ով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *արտահիվանդանոցային ծառայությունների* տրամադրվել է ավելի քան 3.7 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 89.3% կատարողական: Շեղումը հիմնականում արձանագրվել է զորակոչային և նախազորակոչային տարիքի անձանց փորձաքննության և բժշկական օգնության ծառայությունների ձեռքբերման ծախսերում, որոնք

կատարվել են 2.7%-ով և կազմել շուրջ 11 մլն դրամ: Արտահիվանդանոցային ծառայությունների խմբի ծախսերի 39.5%-ը կազմել են ընդհանուր բնույթի բժշկական ծառայությունների, 27.8%-ը՝ մասնագիտացված բժշկական ծառայությունների, 3.5%-ը՝ ստոմատոլոգիական ծառայությունների, 29.3%-ը՝ պարաբժշկական ծառայությունների ծախսերը: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ արտահիվանդանոցային ծառայությունների ծախսերը նվազել են 0.3%-ով կամ 13.0 մլն դրամով: Հաշվետու ժամանակահատվածում բնակչության առողջության առաջնային պահպանման ծախսերը կատարվել են 99.9%-ով՝ կազմելով շուրջ 1.5 մլրդ դրամ և գրեթե պահպանվելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի մակարդակին: Մասնագիտացված բժշկական ծառայությունների ձեռքբերման համար օգտագործված միջոցների 45.7%-ը՝ 471.7 մլն դրամն ուղղվել է նեղ մասնագիտացված բժշկական օգնության, 27.0%-ը՝ 278.8 մլն դրամ, հեմոդիալիզի անցկացման, 20.6%-ը՝ 212.7 մլն դրամ, մանկաբարձագինեկոլոգիական բժշկական օգնության ծառայությունների ձեռքբերմանը: Մասնագիտացված բժշկական ծառայությունների ձեռքբերման ծախսերը կատարվել են 97.6%-ով և 0.7%-ով գերազանցել նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի ցուցանիշը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 129.4 մլն դրամ է տրամադրվել ստոմատոլոգիական ծառայությունների ձեռքբերմանը՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 89.9%-ը և 6.9%-ով զիջելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը:

Պարաբժշկական ծառայությունների ձեռքբերման նպատակով 2013 թվականի առաջին եռամսյակում տրամադրվել է շուրջ 1.1 մլրդ դրամ՝ կազմելով ծրագրի 73.1%-ը և 2.4%-ով զիջելով նախորդ տարվա համապատասխան ցուցանիշը:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *հիվանդանոցային ծառայությունների* շրջանակներում օգտագործվել է շուրջ 5.6 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 99.6%-ը: Խմբի ծախսերի 22.9%-ը կամ շուրջ 1.3 մլրդ դրամը կազմել են ընդհանուր բնույթի հիվանդանոցային ծառայությունների, 28.5%-ը կամ շուրջ 1.6 մլրդ դրամը՝ մասնագիտացված հիվանդանոցային ծառայությունների և 48.6%-ը կամ 2.7 մլրդ դրամը՝ բժշկական, մոր և մանկան կենտրոնների ծառայությունների ծախսերը, որոնք համապատասխանաբար 99.5, 99.2 և 99.9 տոկոսով ապահովել են եռամսյակային ծրագրի կատարումը: Նշված խմբի ծախսերում մեծ տեսակարար կշիռ ունեն մանկաբարձական բժշկական օգնության ծառայությունների ծախսերը (շուրջ 1.3 մլրդ դրամ, կատարողականը՝ 100%), ինչպես նաև երեխաների բժշկական օգնության ծախսերը (1.3 մլրդ դրամ, կատարողականը՝ 100%):

Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ հիվանդանոցային ծառայությունների ծախսերն ավելացել են 1.6%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է սոցիալապես անապահով և հատուկ խմբերում ընդգրկվածներին բժշկական օգնության ծառայությունների, մանկաբարձական

բժշկական օգնության ծառայությունների և երեխաներին բժշկական օգնության ծառայությունների ծախսերի աճով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեից 876.8 մլն դրամ տրամադրվել է *հանրային առողջապահական ծառայությունների* ֆինանսավորմանը: Խմբում ընդգրկված են 8 ծրագրեր, որոնց գծով նախատեսված միջոցներն ամբողջությամբ օգտագործվել են: Նշված խմբում մեծ տեսակարար կշիռ ունեն հիգիենիկ և հակահամաճարակային փորձագիտական ծառայությունների և իմունականխարգելման ազգային ծրագրերը, որոնց շրջանակներում օգտագործվել է համապատասխանաբար 312.2 մլն դրամ և 399.6 մլն դրամ: 2012 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ հանրային առողջապահական ծառայությունների ծախսերն ավելացել են 8.2%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է իմունականխարգելման ազգային ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերի աճով:

Այլ դասերին չպատկանող առողջապահական ծախսերը 2013 թվականի առաջին եռամսյակում կազմել են 807.7 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 22.9%-ը: Կատարված հատկացումների հաշվին ֆինանսավորվել են 19 ծրագրեր, այդ թվում՝ արտաքին աղբյուրներից ֆինանսավորվել են երկու վարկային ծրագրեր: Նշենք, որ խմբի ծախսերի կատարողականը մեծ մասամբ պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելման և վերահսկման ծրագրի շրջանակներում նախատեսված միջոցները չօգտագործելու հանգամանքով, որի գծով նախատեսված էր 2.1 մլրդ դրամ: Նշված խմբի ծախսերում, բացի արտաքին աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերից, մեծ տեսակարար կշիռ ունեն նաև տվյալ խմբում ներառված՝ գործադիր իշխանության, պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանման (նախարարությունների աշխատակազմերի մասով) ծախսերը (151.4 մլն դրամ, կատարողականը՝ 77.9%), դատաբժշկական և գենետիկ ծառայությունների ծախսերը (57.7 մլն դրամ, 100%) և դժվարամատչելի ախտորոշիչ հետազոտությունների ծախսերը (66.6 մլն դրամ, 99.1%): Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ դասերին չպատկանող առողջապահական ծախսերը նվազել են 45.8%-ով կամ 683.7 մլն դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է 2012 թվականի նույն ժամանակահատվածում Համաշխարհային բանկի վարկային միջոցների հաշվին կատարված ծախսերով:

Հանգստի, մշակույթի և կրոնի բնագավառներում 2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեից կատարվել են շուրջ 4.7 մլրդ դրամի ծախսեր՝ ապահովելով ծրագրով նախատեսվածի 98.7%-ը: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ հանգստի, մշակույթի և կրոնի բնագավառի ծախսերն ավելացել են 22%-ով կամ 838.6 մլն դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է արվեստի բնագավառին տրամադրված միջոցների ավելացմամբ:

Հաշվետու եռամսյակում 356.8 մլն դրամ է տրամադրվել հանգստի և սպորտի ծառայությունների խմբի ծրագրերի ֆինանսավորմանը՝ կազմելով նախատեսվածի 87.7%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ նախատեսվածից 14.4%-ով պակաս են օգտագործվել ՀՀ առաջնություններին և միջազգային միջոցառումներին մասնակցության ապահովման համար մարզիկների նախապատրաստման և առաջնությունների անցկացման համար նախատեսված միջոցները, որոնք կազմել են 236 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ հանգստի և սպորտի ծառայությունների ծախսերը նվազել են 17.6%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է 2012 թվականի առաջին եռամսյակում 2012 թվականի Ինսբրուկի առաջին ձմեռային պատանեկան օլիմպիական խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովման և 2012 թվականի Լոնդոնի 30-րդ Օլիմպիական խաղերին Հայաստանի մարզական պատվիրակության մասնակցության ապահովման նպատակով միջոցների հատկացմամբ, ինչպես նաև 2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ առաջնություններին և միջազգային միջոցառումներին մասնակցության ապահովման համար մարզիկների նախապատրաստման և առաջնությունների անցկացման ծախսերի կրճատմամբ:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *մշակութային ծառայություններին* հատկացվել է 2.7 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրով նախատեսվածի 104%-ը, որը հիմնականում պայմանավորված է արվեստի բնագավառի ծախսերի բարձր կատարողականով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 239.7 մլն դրամ է տրամադրվել գրադարաններին՝ ապահովելով ծրագրի 100%-ը և 11.4%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում 334.5 մլն դրամ է տրամադրվել թանգարաններին և ցուցասրահներին՝ կազմելով ծրագրով նախատեսվածի 98.8%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն աճել են 9.2%-ով՝ պայմանավորված թանգարանային ծառայությունների և ցուցահանդեսների ծախսերի ավելացմամբ:

Մշակույթի տների, ակումբների ու կենտրոնների ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 7.1 մլն դրամ կամ ծրագրով նախատեսվածի 99.3%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ մշակույթի տների, ակումբների ու կենտրոնների ծախսերն աճել են 3.1%-ով:

Այլ մշակութային կազմակերպությունների գծով օգտագործվել է 137.7 մլն դրամ կամ եռամսյակի համար նախատեսված հատկացումների 100%-ը: Միջոցների հիմնական մասը՝ համապատասխանաբար 76.1 մլն դրամ և 48.8 մլն դրամ, ուղղվել է արխիվային ծառայություններին և համայնքներին սուբվենցիաների տրամադրմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ մշակութային կազմակերպությունների ծախսերն էապես չեն փոփոխվել:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեից 1.8 մլրդ դրամ տրամադրվել է արվեստի բնագավառի ֆինանսավորմանը՝ կազմելով նախատեսվածի 108%-ը: Ծրագրի գերազանցումը պայմանավորված է ավստրիական «Վազներ Բիրո Ստեյջ Սիստեմս» ընկերության կողմից Ալ. Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի ակադեմիական թատրոնի և Ա. Խաչատրյանի անվան համերգասրահի դահլիճների տեխնիկական վերազինման ծրագրի շրջանակներում կատարված ծախսերով, որոնք կազմել են 829.6 մլն դրամ՝ 48.9%-ով գերազանցելով ծրագրված ցուցանիշը: Այս հանգամանքով էլ պայմանավորված՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արվեստի բնագավառի ծախսերն աճել են 70.8%-ով: Հաշվետու ժամանակահատվածում 230.1 մլն դրամ է տրամադրվել թատերական ներկայացումներին՝ կազմելով նախատեսվածի 99.6%-ը: Մշակութային միջոցառումների իրականացմանը տրամադրվել է 238 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 67.2%-ը: Երաժշտարվեստի և պարարվեստի համերգներին տրամադրվել են 199.5 մլն դրամ կազմելով նախատեսվածի 100%-ը: Օպերային և բալետային արվեստի ներկայացումների համար նախատեսված միջոցները ևս ամբողջությամբ օգտագործվել են՝ կազմելով 181.4 մլն դրամ:

Անցած ժամանակահատվածում նախատեսված ողջ ծավալով օգտագործվել են նաև կինեմատոգրաֆիայի բնագավառի համար նախատեսված միջոցները, որոնք կազմել են 131 մլն դրամ և նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ գրեթե չեն փոփոխվել:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում հուշարձանների և մշակութային արժեքների վերականգնման և պահպանման նպատակով պետական բյուջեից տրամադրվել է 16.3 մլն դրամ՝ կազմելով ծրագրի 37.3%-ը: Վերջինս պայմանավորված է նրանով, որ տվյալ դասում ընդգրկված երկու ծրագրերի՝ հայկական պատմամշակութային հուշարձանների վավերագրմանն աջակցության և հուշարձանների ամրակայման, նորոգման և վերականգնման, շրջանակներում նախատեսված միջոցները չեն օգտագործվել, ինչի արդյունքում նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերը նվազել են 64.2%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում *նադիր և հեռուստահաղորդումների հեռարձակման և հրատարակչական ծառայությունների* գծով պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են 1.4 մլրդ դրամ՝ 95.7%-ով ապահովելով ծրագրային հատկացումները և 6.3%-ով գերազանցելով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի ցուցանիշը, ինչը հիմնականում պայմանավորված է հրատարակչությունների ու խմբագրությունների ծախսերի աճով: Մասնավորապես՝ 1 մլրդ դրամ (98.5%) են կազմել հեռուստառադիոհաղորդումների, 292.5 մլն դրամ (91.7%)՝ հրատարակչությունների և խմբագրությունների, 53.2 մլն դրամ (73.5%)՝ տեղեկատվության ձեռք բերման ծախսերը: Նախորդ տարվա առաջին եռամսյակի համեմատ հրատարակչությունների ու

խմբագրություններին ուղղված միջոցներն աճել են 36.5%-ով, իսկ հեռուստառադիոհաղորդումների և տեղեկատվության ձեռք բերման ծախսերը գրեթե չեն փոփոխվել:

Կրոնական և հասարակական այլ ծառայությունների դասին 2013 թվականի առաջին եռամսյակում պետական բյուջեից տրամադրվել է 151 մլն դրամ՝ կազմելով նախատեսված ծախսերի 80.8%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է երիտասարդական ծրագրերի, «Երիտասարդ ընտանիքին՝ մատչելի բնակարան» պետական նպատակային ծրագրի համաֆինանսավորում, ինչպես նաև քաղաքական կուսակցություններին, հասարակական կազմակերպություններին և արհմիություններին աջակցության ծախսերի կատարողականով: Նշված ծրագրերի շրջանակներում օգտագործվել է համապատասխանաբար 39.8 մլն դրամ, 50.2 մլն դրամ և 53 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 75.8%-ը, 80.3%-ը և 82.9%-ը: Սակայն նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերն արձանագրել են զգալի աճ, ինչի արդյունքում կրոնական և հասարակական այլ ծառայությունների ծախսերն աճել են 59.1%-ով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *այլ դասերին չպատկանող հանգստի, մշակույթի և կրոնի* խմբի շրջանակներում ՀՀ պետական բյուջեից օգտագործվել է 82.8 մլն դրամ՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 80.7%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ տվյալ ծախսերը նվազել են 9.4%-ով: Նշված գումարից 72.2 մլն դրամն ուղղվել է ՀՀ մշակույթի և ՀՀ սպորտի և երիտասարդության հարցերի նախարարությունների աշխատակազմերի, 10.6 մլն դրամը՝ տվյալ նախարարությունների ծրագրերի իրականացման գրասենյակների պահպանմանը:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *կրթության* բնագավառում ՀՀ պետական բյուջեի ծախսերը կազմել են շուրջ 18.8 մլրդ դրամ՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 92.6% կատարողական: Ծրագրից շեղումը հիմնականում առաջացել է կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների, ըստ մակարդակների չհասակարգվող կրթության և բարձրագույն կրթության խմբերում: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ կրթության ծախսերը նվազել են 4.2%-ով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների և միջնակարգ ընդհանուր կրթության ծախսերի կրճատմամբ:

Անցած ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեից ավելի քան 4.7 մլրդ դրամ տրամադրվել է *նախադպրոցական և տարրական ընդհանուր կրթությանը*՝ ապահովելով ծրագրի 99.3% կատարողական: Հատկացումների զգալի մասն ուղղվել է հանրակրթական ուսուցման (3.4 մլրդ դրամ, կատարողականը՝ 99.5%) և հանրակրթական ուսուցման գծով պետության կողմից համայնքի ղեկավարին պատվիրակված լիազորությունների իրականացման (1.0 մլրդ դրամ, կատարողականը՝ 98.4%) ֆինանսավորմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերն աճել են 7.4%-ով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում կրթության ոլորտում կատարված ծախսերի 51.7%-ն ուղղվել է *միջնակարգ ընդհանուր կրթությանը*: Այն կազմել է 9.7 մլրդ դրամ (որից 6.1 մլրդ դրամը՝ հիմնական և 3.6 մլրդ դրամը՝ միջնակարգ (լրիվ) ընդհանուր կրթության ծախսերն են) և 99.2%-ով ապահովել ծրագրի կատարումը: Միջնակարգ ընդհանուր կրթության խմբին հատկացված միջոցների հիմնական մասը՝ 8.8 մլրդ դրամ, կազմել են հանրակրթական ուսուցման ծախսերը, որոնք կատարվել են 99.7%-ով: Միջնակարգ ընդհանուր կրթության խմբում համեմատաբար ցածր՝ 89.8% կատարողական է արձանագրվել մասնագիտացված հանրակրթական ուսուցման ծախսերում, որոնք կազմել են 337.7 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արձանագրվել է միջնակարգ ընդհանուր կրթության ծախսերի 4.8% անկում:

Անցած ժամանակահատվածում *նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության* ծախսերը կազմել են շուրջ 1.2 մլրդ դրամ կամ նախատեսված հատկացումների 98.7%-ը, որից 498.0 մլն դրամը՝ նախնական մասնագիտական (արհեստագործական), 687.6 մլն դրամը՝ միջին մասնագիտական կրթության ծախսերն են: Միջին մասնագիտական կրթությանը տրամադրված միջոցներից շուրջ 623.7 մլն դրամն ուղղվել է միջին մասնագիտական կրթության գծով ուսանողական նպաստների տրամադրմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության խմբի ծախսերն աճել են 10.8%-ով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *բարձրագույն կրթության* բնագավառին ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է 1.5 մլրդ դրամ (որից 1.4 մլրդ դրամը բարձրագույն մասնագիտական կրթության և 116.9 մլն դրամը՝ հետբուհական մասնագիտական կրթության դասի ծախսերն են)՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 95.3%-ով կատարում: Ծրագրից շեղումը մեծ մասամբ պայմանավորված է բարձրագույն մասնագիտական կրթության ծրագրի կատարողականով, որը կազմել է 84.3% կամ 262.6 մլն դրամ: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ բարձրագույն կրթության խմբի ծախսերն աճել են 5.0%-ով՝ պայմանավորված բարձրագույն մասնագիտական կրթության ծախսերի ավելացմամբ: Հետբուհական մասնագիտական կրթության ծախսերի գծով նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ արձանագրվել է 11.9% անկում՝ հիմնականում պայմանավորված հետբուհական մասնագիտական կրթության գծով նպաստների տրամադրման ծախսերի կրճատմամբ:

Ըստ մակարդակների չդասակարգվող կրթության ծախսերը 2013 թվականի առաջին եռամսյակում կազմել են 708.0 մլն դրամ (որից 513.1 մլն դրամը՝ արտադպրոցական դաստիարակության, 194.9 մլն դրամը՝ լրացուցիչ կրթության ծախսերն են)՝ ապահովելով եռամսյակային ծրագրի 90.1%-ով կատարում: Շեղումը հիմնականում առաջացել է լրացուցիչ կրթության ծախսերում: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի

ծախսերն աճել են 9.1%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված արտադարձական դաստիարակության ծախսերի ավելացմամբ:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների* ծախսերը կազմել են շուրջ 779.3 մլն դրամ կամ եռամսյակային ծրագրի 39.5%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող կրթության որակի և համապատասխանության երկրորդ վարկային ծրագրի, կրթական օբյեկտների հիմնանորոգման ու շինարարության ծախսերի կատարողականով: Հաշվետու ժամանակահատվածում չեն օգտագործվել մարզական օբյեկտների շինարարության, հիմնանորոգման, ՀՀ հեռավոր, սահմանամերձ, լեռնային և բարձր լեռնային բնակավայրերի պետական հանրակրթական դպրոցների մանկավարժներին փոխհատուցման, ավագ դպրոցների շենքերի հիմնանորոգման, ուսուցիչների ատեստավորման, կրթական նոր տեխնոլոգիաների ներդրման և ՄԱԶԾ-ի կողմից իրականացվող մասնագիտական կրթության և ուսուցման (ՄԿՈԻ) հաստատությունների ենթակառուցվածքների բարելավման դրամաշնորհային ծրագրի շրջանակներում նախատեսված միջոցները՝ 145.5 մլն դրամ ընդհանուր գումարով: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ կրթությանը տրամադրվող օժանդակ ծառայությունների ծախսերը նվազել են 61.8%-ով կամ 1.3 մլրդ դրամով, ինչը հիմնականում պայմանավորված է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող կրթության որակի և համապատասխանության երկրորդ վարկային ծրագրի, կրթական օբյեկտների հիմնանորոգման և շինարարության ծախսերի կրճատմամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեից շուրջ 90.6 մլն դրամ տրամադրվել է *այլ դասերին* չպատկանող կրթության բնագավառում գործադիր իշխանության պետական կառավարման հանրապետական և տարածքային կառավարման մարմինների պահպանմանը՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 82.5%-ը: Հատկացված միջոցներն ուղղվել են ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության աշխատակազմի և ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության գիտության պետական կոմիտեի պահպանմանը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված խմբի ծախսերն աճել են 4.4%-ով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում *սոցիալական պաշտպանության* բնագավառի ծախսերը կազմել են 69.7 մլրդ դրամ՝ 92.2%-ով ապահովելով եռամսյակային ծրագրի կատարումը: Բաժնի բոլոր խմբերում առկա են ծրագրից շեղումներ, սակայն առավելագույն գումարը բաժին է ընկել այլ դասերին չպատկանող սոցիալական պաշտպանության, ընտանիքի անդամների և զավակների, ինչպես նաև գործազրկության ծրագրերին: 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ սոցիալական պաշտպանության ծախսերն ավելացել են 4.1%-ով կամ 2.8 մլրդ դրամով, որը հիմնականում պայմանավորված է ընտանեկան նպաստի և միանվագ դրամական օգնության,

պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների աշխատողների սոցիալական փաթեթով ապահովման և զոհված (մահացած) և առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգի հաշմանդամ զինծառայողների անօթևան ընտանիքներին բնակարանով ապահովման և բնակարանային պայմանների բարելավման ծրագրերի ծախսերի աճով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեից 45.1 մլն դրամ է տրամադրվել *վախճանողության և անաշխատունակության* խմբի ծախսերին՝ կազմելով ծրագրի 16.7%-ը: Նշված հատկացումներից 32.8 մլն դրամ տրամադրվել է վատառողջությանը, 12.3 մլն դրամ՝ անաշխատունակությանը, որոնք կատարվել են համապատասխանաբար 85.8%-ով և 5.3%-ով: Անաշխատունակության դասի նման կատարողականը պայմանավորված է հաշմանդամներին պրոթեզաօրթոպեդիկ պարագաներով, վերականգնման, տեխնիկական միջոցներով ապահովման և դրանց վերանորոգման՝ (214.6 մլն դրամ) և դպրոցն ավարտած, ինչպես նաև ուշ տարիքում տեսողությունը կորցրած հաշմանդամների համար հատուկ տառատեսակներով գրքերի տպագրության, տետրերի պատրաստման և «խոսող գրքերի» ձայնագրության ծառայություններ՝ (1.6 մլն դրամ) ծրագրերի շրջանակներում նախատեսված միջոցները չօգտագործելու հանգամանքով: Դրանով պայմանավորված՝ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ անաշխատունակության ծախսերը նվազել են 92.2%-ով:

Ծերության բնագավառի ծրագրերին 2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեից տրամադրվել է 49.3 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 98.9%-ը: Նշված գումարից 41.3 մլրդ դրամն ուղղվել է աշխատանքային կենսաթոշակներին՝ կազմելով նախատեսվածի 99.3%-ը: Համապատասխանաբար 4.7 մլրդ և 296 մլն դրամ են կազմել սպայական անձնակազմի ու նրանց ընտանիքների անդամների և շարքային զինծառայողների ու նրանց ընտանիքների անդամների կենսաթոշակների ծախսերը, որոնք կատարվել են համապատասխանաբար 98.6 և 97.7 տոկոսով: Ավելի քան 2.5 մլրդ դրամ է տրամադրվել սոցիալական կենսաթոշակների վճարմանը, որը կատարվել է 96.4%-ով: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ ծերության բնագավառի ծախսերն էապես չեն փոփոխվել:

Հարազատին կորցրած անձանց խմբին հաշվետու ժամանակահատվածում տրամադրվել է շուրջ 1.3 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 98.7%-ը: 2012 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ նշված ծախսերը նվազել են 3.9%-ով:

Ընտանիքի անդամների և զավակների խմբի գծով պետական բյուջեի ծախսերը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել են 11.9 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 91.3%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ընտանեկան նպաստի և միանվագ դրամական օգնության ծախսերի կատարողականով, որոնք կազմել են 8.4 մլրդ դրամ կամ ծրագրվածի 90.6%-ը: Հղիության և ծննդաբերության նպաստի ծախսերը կազմել են 900.3 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 96.5%-ը:

Երեխայի ծննդյան միանվագ նպաստների վճարման համար առաջին եռամսյակում տրամադրվել է շուրջ 1.2 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 99.9%-ը: Մինչև 2 տարեկան երեխայի խնամքի նպաստի գումարը կազմել է 598.4 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 98.9%-ը: Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածի համեմատ «Ընտանիքի անդամներ և զավակներ» խմբի ծախսերն աճել են 10.1%-ով՝ հիմնականում պայմանավորված ընտանեկան նպաստի և միանվագ դրամական օգնության ծախսերի 11%-ով ավելացմամբ:

Սոցիալական ոլորտի ծախսերից 391.6 մլն դրամ տրամադրվել է *գործազրկության* խմբին, որը կազմել է եռամսյակային ծրագրի 41.2%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է գործազրկության նպաստի համար ծրագրված միջոցների պակաս օգտագործմամբ: Այդ նպատակով հաշվետու ժամանակահատվածում տրամադրվել է 363.9 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 41.5%-ը: Հիմնականում դրա արդյունքում գործազրկության խմբի ծախսերը նվազել են նաև 2012 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ՝ 26.4%-ով:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պետական բյուջեից 552.6 մլն դրամ է տրամադրվել *բնակարանային ապահովման* խմբի ծախսերին՝ կազմելով ծրագրի 92.1%-ը: Միջոցներն ուղղվել են երկրաշարժի հետևանքով անօթևան մնացած ընտանիքների համար բնակարանային շինարարությանը՝ 95 մլն դրամ (95%), ինչպես նաև զոհված (մահացած) և առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգի հաշմանդամ զինծառայողների անօթևան ընտանիքներին բնակարանով ապահովմանը և բնակարանային պայմանների բարելավմանը՝ 457.6 մլն դրամ (91.5%): 2012 թվականի առաջին եռամսյակի համեմատ խմբի ծախսերն աճել են 9.1 անգամ՝ հիմնականում պայմանավորված այն հանգամանքով, որ զոհված (մահացած) և առաջին, երկրորդ և երրորդ կարգի հաշմանդամ զինծառայողների անօթևան ընտանիքներին բնակարանով ապահովման և բնակարանային պայմանների բարելավման նպատակով նախորդ տարվա առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեից միջոցներ չէին օգտագործվել:

Այլ դասերին չպատկանող սոցիալական հատուկ արտոնություններին առաջին եռամսյակում տրամադրվել է 2.7 մլրդ դրամ՝ ապահովելով ծրագրի 85.1% կատարողական: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է ՀՄՊ մասնակիցներին, ՀՄՊ և այլ պետություններում մարտական գործողությունների ընթացքում զոհված զինծառայողների ընտանիքներին տրվող և 25.11.1998թ. ՀՕ-258 օրենքի 34.1 հոդվածով սահմանված դրամական օգնության տրամադրման և վետերանների պատվովճարների ծախսերի կատարողականով, որոնք կազմել են համապատասխանաբար 2.1 մլրդ դրամ կամ 83.7% և 142.2 մլն դրամ կամ 72.6%: 2012 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ տվյալ խմբի ծախսերը գրեթե փոփոխության չեն ենթարկվել:

Այլ դասերին չպատկանող սոցիալական պաշտպանության խմբի ծրագրերին հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեից հատկացվել է 3.5 մլրդ դրամ՝ կազմելով

եռամսյակային ծրագրի 55.1%-ը: Շեղումը հիմնականում պայմանավորված է պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների աշխատողների սոցիալական փաթեթով ապահովման համար նախատեսված միջոցների պակաս օգտագործմամբ, որոնք կազմել են 1.2 մլրդ դրամ կամ նախատեսվածի 32%-ը: 2012 թվականի նույն ժամանակահատվածի համեմատ այլ դասերին չպատկանող սոցիալական պաշտպանության խմբի ծախսերն աճել են 5.8 անգամ՝ հիմնականում պայմանավորված պետական հիմնարկների և կազմակերպությունների աշխատողների սոցիալական փաթեթի, Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Սոցիալական պաշտպանության ոլորտի կառավարման ծրագրի լրացուցիչ ֆինանսավորման ծրագրի և կենսաթոշակային ապահովության, դրամական օգնությունների, պատվովճարների և այլ ծրագրերի վճարման հետ կապված ծառայությունների ծախսերի աճով:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում «Կառավարության պահուստային ֆոնդի» միջոցներից նախատեսված 8.3 մլրդ դրամից օգտագործվել է 5 մլրդ դրամ կամ 60.2%-ը: Նշենք, որ 2012 թվականի նույն ժամանակահատվածում «Կառավարության պահուստային ֆոնդի» օգտագործվել էր 1.9 մլրդ դրամ:

«ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՅՈՒՋԵԻ ՀԱՎԵԼՈՒՐԴ»

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեն կատարվել է 22.4 մլրդ դրամ հավելուրդով՝ ծրագրով նախատեսված 24.3 մլրդ դրամ պակասուրդի դիմաց: Նշենք, որ նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում ՀՀ պետական բյուջեն կատարվել էր 4.1 մլրդ դրամ պակասուրդով: Շեղումը մեծ մասամբ պայմանավորված է ծախսերի կատարողականով, ինչի արդյունքում բյուջեի ազատ միջոցներից եռամսյակային ծրագրով նախատեսված 40.8 մլրդ դրամ օգտագործման փոխարեն նշված միջոցներն ավելացել են 659.6 մլն դրամով: Բացի այդ, արտաքին աղբյուրներից ստացվել է ծրագրված վարկային միջոցների ընդամենը 40.8%-ը: Անցած ժամանակահատվածում հավելուրդի ներքին աղբյուրների գծով ֆինանսավորման ցուցանիշը կազմել է -7.0 մլրդ դրամ, իսկ արտաքին աղբյուրների գծով՝ -15.4 մլրդ դրամ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում պակասուրդի ֆինանսավորման ներքին աղբյուրները կազմել են -7.0 մլրդ դրամ՝ նախատեսված 28.6 մլրդ դրամի դիմաց: Շեղումը հիմնականում առաջացել է բյուջեի ազատ միջոցների պակաս օգտագործման արդյունքում:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում ՀՀ պետական բյուջեի պակասուրդը գանձապետական պարտատոմսերի հաշվին բացասաբար է ֆինանսավորվել 1.9 մլրդ դրամի չափով: 2013 թվականին շարունակվել են պետական խնայողական արժեկտրոնային պարտատոմսերի թողարկումները՝ ընդհանուր 450.0 մլն դրամ ծավալով: Այս պարտատոմսերից տեղաբաշխվել են 239.4 մլն դրամի պարտատոմսեր, որից մուտքը կազմել է 240.1 մլն դրամ: 2013 թվականի առաջին եռամսյակում պետական պարտատոմսերի թողարկման ծրագրի իրագործման արդյունքում ներքին պետական պարտքը բնութագրող հիմնական ցուցանիշները հետևյալն են. շրջանառության մեջ եղած պետական պարտատոմսերի ծավալն անվանական արժեքով կազմել է 249,828,467.0 հազ. դրամ: Բոլոր պարտատոմսերի միջին ժամկետայնությունը կազմել է 1779 օր (2012թ. առաջին եռամսյակում՝ 1740 օր), միջին կշռված եկամտաբերությունը՝ 13.83% (2012թ. առաջին եռամսյակում՝ 13.21%): Ներքին պետական պարտքը բաղկացած է 13.6% ՊԿՊ-ից, 51.2% ՄԺՊ-ից, 34.8% ԵՊ-ից և 0.4% ԽՊ-ից:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում շարունակվել է ՀՀ ներքին շահող փոխառության պարտատոմսերի հետգնման գործընթացը. այդ նպատակով տրամադրվել է 308.2 հազար դրամ՝ նախատեսված 500.0 հազար դրամի դիմաց: Մուրհակների մարման նպատակով առաջին եռամսյակի ծրագրով նախատեսված վճարումները կատարվել են 0.1%-ով: Այդ նպատակով պետական բյուջեից տրամադրվել է 78.6 հազար դրամ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ ռեզիդենտներին պետական բյուջեից տրամադրվել են 6.1 մլրդ դրամի վարկեր՝ կազմելով ծրագրվածի 88.4%-ը: Նշված գումարից 484.0 մլն դրամը տրամադրվել է Ռուսաստանի Դաշնության կողմից Հայաստանի Հանրապետությանը 2009

թվականին տրամադրված պետական վարկի միջոցներից, որոնք բաշխվել են հետևյալ կերպ. 335.0 մլն դրամը տրամադրվել է «Հայաստանի փոքր և միջին ձեռնարկատիրության զարգացման ազգային կենտրոն» հիմնադրամի կողմից հիմնադրված վարկային կազմակերպությանը, 149.0 մլն դրամը՝ «Ռեդիոիզոտոպների արտադրության կենտրոն» ՓԲԸ-ին: 2.0 մլրդ դրամ հատկացվել է «Բերրիություն» ԱՄ-ի Մասիսի շրջանային միավորում» ՍՊԸ-ին: 2.1 մլրդ դրամի վարկային միջոցներ են տրամադրվել արտաքին աղբյուրներից ստացվող նպատակային միջոցների հաշվին իրականացվող ծրագրերի շրջանակներում, որից 1.7 մլրդ դրամը՝ Գերմանիայի զարգացման վարկերի բանկի աջակցությամբ իրականացվող Գյումրի-2 ենթակայանի վերականգնման ծրագրի, 427.2 մլն դրամը՝ Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի աջակցությամբ իրականացվող էլեկտրամատակարարման հուսալիության ծրագրի շրջանակներում:

Հաշվետու ժամանակահատվածում 753.7 մլն դրամ ստացվել է տրամադրված ներքին վարկերի վերադարձից՝ նախատեսված 695.9 մլն դրամի դիմաց: 2013 թվականի առաջին եռամսյակում կայունացման դեպոզիտային հաշվից օգտագործվել է 484.0 մլն դրամ՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 22.0%-ը:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում պետական բյուջեի պակասուրդի արտաքին ֆինանսավորումը կազմել է -15.4 մլրդ դրամ՝ նախատեսված -4.3 մլրդ դրամի դիմաց:

Փոխառու միջոցներից զուտ ֆինանսավորումը հաշվետու ժամանակահատվածում կազմել է -4.3 մլրդ դրամ՝ նախատեսված 6.1 մլրդ դրամի դիմաց: Հաշվետու ժամանակահատվածում միջազգային կազմակերպությունների և օտարերկրյա պետությունների կողմից տրամադրվել են 7.2 մլրդ դրամի վարկային միջոցներ՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 40.8%-ը: Մասնավորապես՝ ծրագրվածից պակաս միջոցներ են ստացվել հիմնականում Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման ծրագրի գծով (շուրջ 113.3 մլն դրամ կամ նախատեսվածի 8.8%-ը), իսկ Ասիական զարգացման բանկի աջակցությամբ իրականացվող Հյուսիս-հարավ տրանսպորտային միջանցքի զարգացման (Տրանշ 2), Եվրոպական միության և այլ դոնորների աջակցությամբ իրականացվող ՀՀ պետական սահմանի «Բազրատաշեն», «Բավրա» և «Գոգավան» անցման կետերի արդիականացման, Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ոչ վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելման ու վերահսկման և Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող Ոռոգման համակարգերի արդյունավետության բարձրացման ծրագրերի շրջանակներում նախատեսված համապատասխանաբար 2.7 մլրդ, 1.3 մլրդ, 1.9 մլրդ և 1 մլրդ դրամը չեն օգտագործվել:

2013 թվականի առաջին եռամսյակում 11.5 մլրդ դրամ (նախատեսվածի 99.5%-ը) ուղղվել է արտաքին պարտավորությունների մարմանը, որից շուրջ 2.1 մլրդ դրամը հատկացվել է Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացվող ծրագրերի գծով պարտքի մարմանը, 8.0

մլրդ դրամը՝ Արժույթի միջազգային հիմնադրամի, 135.2 մլն դրամ՝ ՕՊԵԿ-ի միջազգային զարգացման հիմնադրամի նկատմամբ ունեցած պարտքի մարմանը, 466.7 մլն դրամ՝ ԱՄՆ ապրանքային վարկերի մարմանը, 650.9 մլն դրամը՝ Էլեկտրաէներգիայի հաղորդման և բաշխման համակարգի ծրագրի գծով Ճապոնիայի նկատմամբ պարտքի, 159.5 մլն դրամ՝ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության նկատմամբ, 25.1 մլն դրամ՝ ԱԷԿ-ի վառելիքի չոր պահպանման համակարգի ծրագրի գծով Ֆրանսիայի նկատմամբ պարտավորությունների մարմանը:

Ֆինանսական զուտ ակտիվների գծով պակասուրդի ֆինանսավորումը կատարվել է 106.6%-ով և կազմել -11.1 մլրդ դրամ: Հաշվետու ժամանակահատվածում ԼՂՀ-ին միջպետական վարկի գծով նախատեսված 9.8 մլրդ դրամն ամբողջությամբ տրամադրվել է: Վրաստանի կողմից Հայաստանի նկատմամբ ունեցած վարկային պարտավորությունների գծով կատարվել է 92.8 մլն դրամի վճարում՝ ամբողջովին ապահովելով նախատեսված ծավալը: Միջազգային ֆինանսական կազմակերպություններին ՀՀ անդամակցության գծով պարտավորությունների կատարմանն ուղղվել է 482.9 մլն դրամ՝ կազմելով եռամսյակային ծրագրի 94.1%-ը: Հաշվետու ժամանակահատվածում 901.3 մլն դրամով ավելացել է արտաքին աղբյուրներից ստացված վարկային և դրամաշնորհային միջոցների մնացորդը:

* Տեղեկատվության մեջ տեղ գտած վրիպակներն ուղղվել են ՀՀ Ազգային ժողովի ֆինանսավարկային և բյուջետային հարցերի մշտական հանձնաժողովում 18.05.13թ. կայացած քննարկումներից հետո: Մասնավորապես՝ 1-ին էջի 2-րդ պարբերության «մարտին միջին գնաճը» բառերը փոխարինվել են «մարտին 12-ամսյա գնաճը» բառերով, «ծախսերի գծով արձանագրվել է նվազում՝ 9.3%» բառերը՝ «ծախսերի գծով՝ 9.3% աճ» բառերով, 13-րդ էջի 2-րդ պարբերության «նախորդ տարվա նկատմամբ նվազելով 9.3 տոկոսով» բառերը՝ «նախորդ տարվա նկատմամբ աճելով 9.3 տոկոսով» բառերով, 62-րդ էջի 4-րդ պարբերության «(շուրջ 111.3 մլրդ դրամ...)» բառերը՝ «(շուրջ 113.3 մլն դրամ ...)» բառերով: